

DIKASTERIJ ZA LAIKE, OBITELJ I ŽIVOT

KATEHEZE ZA OBITELJI
»EVANĐELJE OBITELJI – RADOST ZA SVIJET«

PRIREĐENE TEMELJEM
POBUDNICE *AMORIS LAETITIA* PAPE FRANJE

Zagreb, 2019.

Naslov izvornika:

Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita, *Catechesi Internazionali in preparazione all'Incontro Mondiale delle Famiglie 2018*, Vatikan 2017.

Hrvatski prijevod¹: Vijeće HBK za život i obitelj, 2019.

Urednik: Petar-Krešimir Hodžić, voditelj Ureda HBK za život i obitelj

Prevoditeljica: Jasmina Juroš

Lektura i korektura: Marijana Jakovljević, prof.

¹ Dikasterij za laike, obitelj i život dopisom od 18. listopada 2019. (Prot. N. 2019/807) radi pastoralnih razloga odobrio je objavu ovog neslužbenog hrvatskog prijevoda na mrežnim stranicama Ureda HBK za život i obitelj. Službeni prijevodi na pet svjetskih jezika odobrenih od Svete Stolice nalaze se na [mrežnoj stranici Dikasterija](#).

SADRŽAJ

Uvod u kateheze	4
Uvod u glazbeni sadržaj uz kateheze	5
Svetopisamski tekst	6
1. kateheza: <i>Obitelj danas</i> <i>Sinko, zašto si nam to učinio? Gle, otac tvoj i ja žalosni smo te tražili.</i>	7
Glazbeni prilog uz 1. katehezu (Pietro Mascagni, <i>Sancta Maria – Cavalleria Rusticana</i>)	12
2. kateheza: <i>Obitelj u svjetlu Božje riječi</i> <i>Njegovi su roditelji svake godine o blagdanu Pashe išli u Jeruzalem.</i>	14
Glazbeni prilog uz 2. katehezu (Giuseppe Verdi, <i>Va' Pensiero – Nabucco</i>)	19
3. kateheza: <i>Velik Božji san</i> <i>Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?</i>	21
Glazbeni prilog uz 3. katehezu (Georg Friedrich Händel, <i>Ombra mai fu – Kserkso</i>)	26
4. kateheza: <i>Velik san za svakoga</i> <i>Svi koji ga slušahu bijahu zaneseni razumnošću i odgovorima njegovim.</i>	28
Glazbeni prilog uz 4. katehezu (Jules Massenet, <i>Thais – meditacija za violinu i orkestar</i>)	33
5. kateheza: <i>Kultura života</i> <i>A Isus napredovao je u mudrosti, dobi i milosti kod Boga i ljudi.</i>	35
Glazbeni prilog uz 5. katehezu (Franz Schubert, <i>Mille Cherubini in Coro</i>)	40
6. kateheza: <i>Kultura nade</i> <i>A majka je njegova brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu.</i>	42
Glazbeni prilog uz 6. katehezu (Georg Friedrich Händel, <i>Aleluja – Mesija</i>)	47
7. kateheza: <i>Kultura radosti</i> <i>Kad ga ugledaše, zapanjiše se.</i>	50
Glazbeni prilog uz 7. katehezu (David Foster, <i>The Prayer</i>)	55

UVOD U KATEHEZE

U pripremi za Deveti svjetski susret obitelji (Dublin, 21. – 26. kolovoza 2018.) ponuđen je katehetski put pripreme u svjetlu onoga što je papa Franjo darovao cijelom svijetu svojom apostolskom postsinodalnom pobudnicom *Radost ljubavi (Amoris laetitia)*. Taj se put sastoji od sedam kateheza, a za podlogu ima ulomak iz Lukina evanđelja (Lk 2,41-52), koji govori o tome kako je dvanaestogodišnji Isus bio izgubljen, a potom pronađen u Hramu. Ispreplitanjem te jedinstvene zgone Svete nazaretske obitelji s tekstovima iz pobudnice *Amoris laetitia*, željelo se ukazati koliko je aktualno i proročko navješćivanje evanđelja obiteljima.

Polazeći od uvida u život današnjih obitelji (1. kateheza), ističe se konkretnost i relevantnost Božje riječi koja osvjetljava obiteljsku svagdašnjicu (2. kateheza), kako bi se mogao ostvariti velik Božji san za svaku obitelj (3. kateheza), čak i kad je ljudske krhkosti i slabosti naizgled razaraju (4. kateheza). Sve to čini obitelj istinskim generatorom nove kulture u svijetu, kulture života (5. kateheza), nade (6. kateheza) i radosti (7. kateheza).

Svaka kateheza počinje prigodnom molitvom, a zaključuje se s nekoliko pitanja preuzetih iz učiteljstva papâ ili tradicije crkvenih otaca, za razmišljanje u obitelji, prvoj kućnoj crkvi, a zatim i u kršćanskoj zajednici. Predložena pitanja nisu ograničena samo na trenutke razmišljanja pri obrađivanju kateheze, već su prije svega namijenjena poticanju obitelji i crkvene zajednice da poduzmu korake i učine stvarne pastoralne izbore u svjetlu smjernica pape Franje. Glede toga iskreno zahvaljujemo organizatorima u Irskoj na dostavljenim prijedlozima pitanja koja su već neko vrijeme bila ponuđena Crkvi u Irskoj u sklopu katehetskoga programa *Let's talk about Family (Razgovarajmo o obitelji)*. Predlažemo i izbor nekoliko umjetničkih i glazbenih djela u skladu s tekstom pobudnice *Amoris laetitia*, koji njezine riječi putem umjetnosti čini još ljepšim.

Ove kateheze stavljamo u ruke obitelji, župa, mjesnih crkava, biskupâ, prezbiterâ, đakonâ, Bogu posvećenih osoba, udruga i obiteljskih pokreta, tako da »evanđelje obitelji može biti radost za svijet«, kao što svima nama želi poručiti tema Devetoga svjetskog susreta obitelji. Ovaj put pripreme povjeravamo skrbi Svete nazaretske obitelji.

kardinal Kevin Farrell

prefekt Dikasterija za laike, obitelj i život

Vatikan, 4. prosinca 2017.

UVOD U GLAZBENI SADRŽAJ UZ KATEHEZE

»RADOSNA VIJEST U GLAZBI«

IZVORI

Glazbeni sadržaj kao prilog katehezama, dio je projekta koji su, počevši od 2015. godine, ostvarili maestro Andrea Bocelli i Papinski dikasterij za laike, obitelj i život, pod nazivom *Veliko otajstvo. Evanđelje obitelji, škola humanosti za naša vremena*. (www.ilgrandemistero.com).

Glazbeni ulomci predstavljeni u ovome materijalu potječu iz prvoga u nizu događaja, održanog 28. svibnja 2015. godine u bazilici Svete obitelji u Barceloni, a izveo ih je maestro Andrea Bocelli sa Simfonijskim orkestrom *del Vallés* i zborom *Polifonico de Puig-reig*, kojima je dirigirao maestro Marcello Rota uz sudjelovanje violinistice Anastasiye Petryshak.

KAKO SE SLUŽITI

Svaki ulomak za slušanje² podijeljen je na:

- **Ključne riječi.** U tekstu kateheze navedene su ključne riječi koje su motivirale poveznice prisutne u ulomku. Te su riječi samo primjer za sve ono što je moguće pobuditi.
- **Uvod.** Navedene su ideje za poveznice između glazbenog ulomka i kateheze na koju se odnosi.
- **Vodič kroz slušanje.** Postavljena su pitanja koja mogu olakšati razmjenu doživljaja odslušanog ulomka i usmjeriti raspravu, a tu su i tekstovi ulomaka³ te zabilješke o glazbenim karakteristikama djela iz kojega potječu ulomci.
- **Radosna vijest.** Dodane su sugestije koje je moguće izvući iz slušanja ponuđenih ulomaka povezanih s temama kateheza i sadržajem pobudnice *Amoris laetitia*.

² Sadržaj je razradio Marco Tibaldi, teološki savjetnik projekta *Veliko otajstvo (Mistero Grande)*.

³ U trećoj, petoj i sedmoj katehezi tekst pjesme ponovno je preveden iz izvornika, jer postojeći prepjevi nisu bili posve primjenjivi za obradu u katehezi.

SVETOPISAMSKI TEKST (Lk 2,41-52)

⁴¹Njegovi su roditelji svake godine o blagdanu Pashe išli u Jeruzalem. ⁴²Kad mu bijaše dvanaest godina, uziđoše po običaju blagdanskome. ⁴³Kad su minuli ti dani, vraćahu se oni, a dječak Isus osta u Jeruzalemu, a da nisu znali njegovi roditelji. ⁴⁴Uvjereni da je među suputnicima, odoše dan hoda, a onda ga stanu tražiti među rodbinom i znancima. ⁴⁵I kad ga ne nađu, vrate se u Jeruzalem tražeći ga.

⁴⁶Nakon tri dana nađoše ga u Hramu gdje sjedi posred učiteljâ, sluša ih i pita. ⁴⁷Svi koji ga slušahu bijahu zaneseni razumnošću i odgovorima njegovim. ⁴⁸Kad ga ugledaše, zapanjiše se, a majka mu njegova reče: »Sinko, zašto si nam to učinio? Gle, otac tvoj i ja žalosni smo te tražili.« ⁴⁹A on im reče: »Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?« ⁵⁰Oni ne razumješe riječi koju im reče.

⁵¹I siđe s njima, dođe u Nazaret i bijaše im poslušan. A majka je njegova brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu. ⁵²A Isus napredovaše u mudrosti, dobi i milosti kod Boga i ljudi.

PRVA KATEHEZA

OBITELJ DANAS

SINKO, ZAŠTO SI NAM TO UČINIO? GLE, OTAC TVOJ I JA ŽALOSNI SMO TE TRAŽILI.

(Lk 2,48)

Marijo, ženo oslušivanja, daj nam otvorene uši;
 daj da možemo slušati riječ tvojega sina Isusa
 među tisućama riječi ovoga svijeta;
 daj da umijemo oslušivati stvarnost u kojoj živimo,
 svaku osobu koju susrećemo,
 posebice onu siromašnu, potrebitu, u nevolji.
 Marijo, ženo odluke,
 rasvijetli naš um i naše srce,
 kako bismo znali biti poslušni riječi tvojega sina Isusa,
 bez oklijevanja.
 Daruj nam hrabrost odlučivanja
 da ne dopustimo drugima da usmjeravaju naš život.
 Marijo, ženo akcije,
 daj da naše ruke i naše noge brzo hitaju drugima,
 kako bi donijele ljubav tvojega sina Isusa,
 kako bi, poput tebe, svijetu donijele svjetlo evanđelja.

Amen.

(Papa Franjo, Trg svetog Petra, 31. svibnja 2013.)

Evanđelja nam donose vrlo malo pripovijesti o životu Svete obitelji iz Nazareta. Imajući u vidu da je Isus živio u Nazaretu sa svojom obitelji oko trideset godina, puno toga je ostavljeno našoj mašti. Malobrojne zgode koje su nam prenesene tako postaju presudnima za otkrivanje otajstva te obitelji. Jedina koja nam prikazuje dvanaestogodišnjeg Isusa (u to vrijeme to nije tek dob dječaka, nego osobe koja je netom navršila dob zrelosti) kako razgovara sa svojim roditeljima, nalazi se u Evanđelju po Luki. Riječ je o pripovijesti o pronalaženju Isusa u hramu. Zacijelo bismo očekivali idiličnu pripovijest o Svetoj obitelji, otprilike poput reklamnih spotova u kojima su svi članovi obitelji lijepi, uvijek nasmiješeni i radosni, u potpunome međusobnom razumijevanju. Međutim, na naše veliko čuđenje, Evanđelje nam donosi potpuno drukčiju priču. Govoreći aktualnim rječnikom, nazaretska je obitelj *u krizi*.

Marija i Josip vrlo su pobožne osobe i svake godine, kao što nam Luka pripovijeda, o blagdanu Pashe idu u jeruzalemski hram vodeći sa sobom Isusa, kako bi i njega odgojili u tim vjerskim običajima. Ali odjednom, na povratku iz Jeruzalema, nakon dana hoda, ne pronalaze Isusa među suputnicima. Ova obitelj moli, no, kako se čini, njihova molitva i pobožnost nisu ih poštedjeli nemilih obiteljskih

dogadaja. Zamislimo, stoga, kako su se Marija i Josip mogli osjećati suočeni s tim posve nepredviđenim događajem. Otac, a još više majka, može vrlo dobro razumjeti tjeskobu koja obuzima roditelja kad ne uspijeva pronaći svoje dijete i ne zna gdje ga tražiti. Ukratko, Sveta obitelj ne prikazuje se u najboljem svjetlu i čini se kao da nam ne daje dobar primjer pa nam, stoga, ne može služiti ni kao uzor.

Zašto evanđelist Luka želi ispričati i povijesti ostaviti tako dramatičan događaj? Pripovijest mijenja naš način razmišljanja o Svetoj obitelji i usmjerava nas u drugom smjeru, prema većem otajstvu koje nadilazi naše razumijevanje. U pobudnici *Amoris laetitia*, papa Franjo nam otvara oči upravo za to otajstvo: »Biblija obiluje obiteljima, pokoljenjima, ljubavnim pričama i obiteljskim krizama, i to od prve stranice gdje se pojavljuje obitelj Adama i Eve, sa svojim bremenom nasilja, ali također snagom života koji dalje teče (usp. Post 4).« (AL 8).

Božja nam riječ uopće ne donosi idealnu i apstraktnu sliku obitelji, kako bismo mi to očekivali, nego nam stavlja pred oči niz pripovijesti o konkretnim obiteljima, s njihovim posebnim i jedinstvenim problematikama, poteškoćama i izazovima. Riječ nas prenosi u stvarnosti u kojima je »prisutnost patnje, zla i nasilja koji razdiru život obitelji i njezino duboko zajedništvo života i ljubavi« (AL 19). Isto tako, pred nas stavlja »sliku nazaretske obitelji, s njezinom svakodnevnicom koju čine napori pa čak i veliki strahovi, kao kad se susrela s neshvatljivim Herodovim nasiljem. Ovo potonje iskustvo na tragičan način se i danas ponavlja u mnogim obiteljima izbjeglica koje osjećaju odbačenima i bespomoćnima.« (AL 30).

Naglasak, dakle, nije na odsutnosti krize u obitelji (ne postoji niti jedna obitelj, niti Sveta obitelj, koja bi toga bila izuzeta), nego kako reagirati u bilo kojoj krizi. Lukin izvještaj u svojoj dalekosežnosti i konkretnosti, nudi svim obiteljima one glavne smjernice koje postaju životna škola za svakoga. U prvi mah ćemo mi, roditelji sadašnjega vremena, odmah pomisliti na nerazboritost Josipa i Marije, koji su svoga sina ostavili samoga i bez pratnje cijeli dan putovanja na povratku kući. Međutim, u tadašnjoj se kulturi Isusa ne smatra više maloljetnikom, zbog čega se prema njemu odnose u skladu s njegovom dobi. Osim toga, možemo uočiti još jedno puno dublje značenje koje se opisuje pojmom »odgojni izazov«, često korištenim u društvenom i crkvenome okruženju. U tome smislu Papa nam svima nudi dalekovidnu naznaku: »Ipak, pretjerana briga nije dobra za odgoj i ne smije se imati kontrolu nas svim situacijama u kojima se dijete može naći i kroz koje može prolaziti. [...] Pravo pitanje, dakle, nije gdje je naše dijete fizički, s kim je u ovom trenutku, nego gdje je u egzistencijalnom smislu, gdje se nalazi sa stajališta svojih uvjerenja, ciljeva, želja i životnih planova. Zato pitanja koja postavljamo roditeljima glase: Pokušavamo li shvatiti 'gdje' su djeca doista u svome hodu? Gdje je stvarno njihova duša, znamo li to? I prije svega: želimo li to znati?« (AL 261).

Susrećemo brojne roditelje obuzete brigom i željom da njihovo dijete sudjeluje u mnogim aktivnostima poput edukativnih, sportskih i umjetničkih. Možda djecu guraju i u one aktivnosti

kojima su se i sami u svojoj mlađoj dobi željeli baviti, ali se nikad ne zaustave, pa ni na trenutak, kako bi zavirili u djetetovo srce. Josip i Marija preuzimaju taj rizik sa svom tjeskobom koju on nosi, i tek nakon tri dana, tri duga i beskonačna dana, pronalaze Isusa u hramu. Njihova prva reakcija je zapanjenost odnosno iznenađenost jer, kako čitamo u pobudnici: *»Neizbježno je da nas svako dijete iznenadi s idejama i planovima koji su plod te slobode, da razbije naše sheme, i dobro je da je tako. Jedna je od odgojnih zadaća poticanje odgovornog korištenja slobode kako bi djeca kad se nađu pred nekim problemom donosila dobre, smislene i pametne odluke. To znači odgajati osobe koje će lako shvatiti da je njihov vlastiti život i život zajednice u njihovim rukama i da je ta sloboda velik dar.«* (AL 262).

Dijete je uvijek iznenađenje, uvijek tajna za roditelje, još od njegova začeca. *»Zahvaljujući znanstvenom napretku, danas se može unaprijed znati koju će boju kose imati dijete ili od kojih će bolesti možda patiti u budućnosti, jer su sve somatske osobine te osobe upisane u njezinom genetskom kodu već u embrionalnom stadiju. No samo Otac koji ga je stvorio u potpunosti ga poznaje. Jedino on zna ono što je najdragocjenije, ono što je najvažnije, jer zna tko je to dijete, koji je njegov najdublji identitet.«* (AL 170). Stoga, pred misterijem djeteta najiskreniji stav nikada ne može biti onaj prosuđivanja, razočaranja, optuživanja i osude. Koliko puta preko roditeljskih usana pređu, za dijete pogubne, riječi i izjave poput: *»Ti nisi dijete koje sam očekivao!«* A najsvetiji stav koji roditelji mogu zauzeti doživljavajući dijete kao živ odraz svoje ljubavi, trajni znak bračnog jedinstva, te živu i nerazrješivu sintezu svojih bića kao oca i majke (usp. AL 165), jest da budu otvoreni Božjem iznenađenju. To se ne ostvaruje na kakav spiritualistički ili nadljudski način. Jasno, neočekivani događaji nas uznemiruju i izazivaju tjeskobu, kao što je to bio slučaj s Josipom i Marijom, za koje se upravo stoga i navodi da su žalosni, odnosno tjeskobni tražili Isusa.

Evandjelje ne dehumanizira ljudsko srce, nego poštuje i daje ton osjećajima, koji nisu ni dobri ni loši. Istodobno nas uči kako se odnositi prema vlastitim osjećajima. Moramo se uvijek preispitati i pitati. Josip i Marija postavljaju pitanje Isusu. Štoviše, u ime njih oboje to čini upravo Marija. Onih nekoliko riječi koje ona rabi otvaraju nam, na izvanredan način, istinski misterij roditeljstva: *»Sinko, zašto si nam to učinio? Gle, otac tvoj i ja žalosni smo te tražili.«* (Lk 2,48). Dijete uvijek ostaje dijete i kao takva ga treba zvati, priznati i voljeti. Dijete uvijek valja tražiti i pitati, nikad optužiti i osuditi, a roditelj se nikad ne smije plašiti ući u odnos s djetetom i reći: *»Zašto si mi to učinio?«* Nije riječ o moralnome pravilu, o dužnosti ili o onome što je ispravno a što pogrešno. Važan je odnos, u ovome slučaju to je temeljan odnos između roditelja i djeteta. Marija ide i korak dalje. Ona ne samo da očituje odnos između roditelja i djeteta, nego i odnos među ocem, majkom i sinom u njegovoj punini i cjelovitosti. Upravo je ona, majka, ta koja govori, ne samo u svoje ime, nego prvo u ime oca, a potom u svoje.

Iza ovoga redoslijeda krije se izvanredan red očinstva i majčinstva u odnosu na potomka. Papa Franjo potvrđuje da *»svaki od suprugâ 'pridonosi svaki na svoj način odgoju djeteta. Poštovati djetetovo dostojanstvo znači potvrditi njegovu potrebu i njegovo prirodno pravo da ima majku i oca'. Nije riječ samo o ljubavi oca i majke, uzetih zasebno, nego i o njihovoj uzajamnoj ljubavi, shvaćenju kao izvor vlastita života, kao gnijezdo koje prima i kao čvrst temelj obitelji. U protivnom, dijete postaje poput neke igračke prepuštene hiru pojedinca. I jedno i drugo, i muž i žena, otac i majka, 'znaju da su suradnici ljubavi Boga Stvoritelja i takoreći njezini tumači'. Oni svojoj djeci pokazuju Gospodinovo majčinsko i očinsko lice.«* (AL 172).

Zašto govori Marija, a ne Josip? Zašto prvo spominje supruga? Pitamo se jer nikako ne možemo poreći jedinstvenost odnosa majke s djetetom koje je začeto i nošeno u njezinoj utrobi: ona je ta koja *»suraduje s Bogom u nastanku čuda novog života«* (AL 168). Nošenje djeteta u sebi, u svojoj utrobi, nije samo anatomski, fiziološki ili privremeni element majčinstva, već potvrđuje trajnu dimenziju karakterističnu za majčinstvo. Marija se obraća Isusu, jer s njim ima bliskiji odnos, a istodobno (ono što bi trebale naučiti činiti sve današnje majke) ona posreduje za Josipa ukazujući da očinstvo prethodi majčinstvu. Ovdje smo daleko od kulturološkoga, društvenoga, moralnoga, ili pak od seksističkog govora u kojem bi se isticao prioritet oca u odnosu na majku. Pripovijest iz Evanđelja usmjerava naš pogled puno dalje, u dubinu i visinu: otac je otac time što je znak Božjeg očinstva. Čemu smo, naprotiv, danas svjedoci? Naše društvo je *»društvo bez očeva'.* *Kaže se da je u zapadnoj kulturi lik oca simbolično odsutan, manjkav, izbljedio.«* (AL 176). Evanđelje nas tako prosvjetljuje u vezi s temeljnom istinom: *»da 'djeca trebaju naći oca koji ih čeka kada se vraćaju nakon doživljenih neuspjeha i promašaja. Ona će učiniti sve da to ne priznaju, da to ne pokažu, no to im je potrebno'!«* (AL 177).

Ako Marija i Josip uspijevaju komunicirati kao majka i otac u odnosu na Isusa, to je stoga što je, u biti, živo njihovo bračno zajedništvo. Toliko puta zaboravljamo da temelj roditeljstva nisu djeca (roditeljima se ne postaje samim rođenjem djeteta, za što je Josip konkretan primjer), nego bračni odnos supružnika. Naime, temeljna kriza koju danas više nego ikad doživljavaju obitelji, odnosi se upravo na emocionalnu nepismenost koja se, polazeći baš od temeljnog odnosa među supružnicima, prelijeva u sva ostala područja, rađajući *kulturu privremenoga*. Papa Franjo u tomu kontekstu ističe: *»Tu mislim, primjerice, na brzinu kojom ljudi prelaze iz jednog osjećajnog odnosa u drugi. Oni misle da se, kao na društvenim mrežama, ljubav može spojiti ili prekinuti po korisnikovom nahođenju, a odnos brzo 'blokirati'. Mislim također na strahove vezane uz stalnu opredijeljenost, opsjednutost slobodnim vremenom i odnose koji se odvažuju, cijene i koriste, i održavaju se isključivo ako su sredstvo za liječenje usamljenosti, ako pružaju zaštitu ili da bi se dobila neka usluga. S afektivnim odnosima postupamo jednako kao s materijalnim predmetima i okolišem: sve je to za jednokratnu upotrebu, svatko koristi i baca, rasipa i trga, izrabljuje i cijedi sve do posljednje kapi. Zatim, zbogom.«* (AL 39).

Sve to, naravno, obeshrabruje mlade naraštaje da zasnuju obitelj, preplašene neuspjehom onih koji su to učinili prije njih. U tom smislu, nazaretska obitelj postaje, ne idealan, nego realan svjetionik, jer i ona, u proturječjima i apsurdnu životnih događaja, pokazuje svim naraštajima »*radost ljubavi*« (AL 1) koja se živi unutar zidova obiteljskoga doma. Stoga Sveti Otac odlučno tvrdi: »*Savez ljubavi i vjernosti, od kojega živi nazaretska Sveta obitelj, rasvjetljuje načelo koje oblikuje svaku obitelj te ju osposobljuje za hrvanje sa životnim i povijesnim zgodama i nezgodama. Na tome temelju sve obitelji, pa i u slabosti, mogu biti svjetlo u mraku svijeta. To nam pomaže da razumijemo obiteljski način života. Neka nas Nazaret podsjeti što je obitelj, što zajedništvo ljubavi, što njezina ozbiljna, jednostavna ljepota i sveti, nepovrjedivi značaj; neka nam pokaže kako je sladak i nezamjenjiv odgoj u obitelji te nas pouči njezinoj naravnoj svrsi u društvenom poretku.*« (Al 66). Želimo li naučiti što je obitelj, izbacimo idealistički model koji imamo u svojoj glavi i promatrajmo Svetu obitelj, koja svima pokazuje kako su kritični događaji u životu neiscrpan izvor milosti i posvećenja za cijeli svijet.

U obitelji

Razmislimo

1. Što znači da obiteljska kriza može postati neiscrpnim izvorom milosti?
2. Prema vašemu mišljenju, u čemu je posebnost majčinstva, odnosno očinstva?

Živimo

1. Zacijelo u vašemu bračnom i obiteljskom životu nisu nedostajali teškoće i problemi, takozvane *krize*. Kako ste se s njima suočili? A kako ste se trebali suočiti s njima u svjetlu ove kateheze?
2. Kako živiš svoje očinstvo ili majčinstvo u odnosu spram supružnika kojega je Bog stavio uz tebe? Kako tvoje dijete ili djeca mogu doživjeti odnos između očinstva i majčinstva?

U Crkvi

Razmislimo

1. Zašto je ljepoti kulture vječne ljubavi teško biti privlačna u odnosu na kulturu privremenoga?
2. U kojemu je smislu Božje očinstvo temelj svakoga ovozemaljskog roditeljstva?

Živimo

1. Kako bi crkvena zajednica trebala djelovati u mnogobrojnim i čestim obiteljskim krizama? Koje sve načine, metode, sredstva, prostore i ostale vrste pomoći pozvana je ponuditi?
2. Biti očevi i majke najteže je i najsloženije poslanje. Na koji način je Crkva pozvana dati svoj doprinos tomu posebnomu i jedinstvenomu poslanju?

GLAZBENI PRILOG UZ PRVU KATEHEZU

RADOSNA VIJEST PUTEM GLAZBE

MARIJA I ISUS PRIHVAAČAJU OBITELJSKE KRIZE

Ulomak za slušanje: Pietro Mascagni, *Sancta Maria – Cavalleria Rusticana*

Ključne riječi: konkretne obitelji, izazovi, odnos

Uvod

Kako sakralna glazba može govoriti o krizi obitelji? Može nizom navoda. Ulomak koji je zamišljen za određenu temu, kao ovdje za *Ave Mariju*, koristi se također za opis druge pripovijesti: sada u slučaju ljubavne prijevare. Time se, bez puno riječi, simbolika sakralnoga prilagođuje simbolici svjetovnoga, pa kao da želi reći kako Marija prihvaća i uzima na sebe situacije i patnje svoje djece.

Vodič kroz slušanje

Pitanja za razgovor o ulomku:

- *Je li ti se svidio glazbeni ulomak?*
- *Opiši u tri riječi osjećaje koje je u tebi izazvao.*
- *Jesi li već slušao ovu vrstu glazbe?*
- *Koja si glazbala prepoznao?*
- *Što te se najviše dojmilo u ovome ulomku i zašto?*

Sveta Marija Pietra Mascagnija (1863. – 1945.) zapravo nas vraća na rane ljudske ljubavi koje je sama Spasiteljova majka učinila svojim. Marija je majka jer prima svoju djecu u bilo kojoj situaciji koja ih može zadesiti. Ona je prijateljica i osoba od povjerenja u teškim trenucima. To je simbolika na koju glazbeni motiv upućuje tekstualnim ponavljanjima. Ovdje sakralna glazba ima ulogu obuhvatiti, tumačiti i preuzeti svjetovno.

Naime, melodija *Svete Marije* bila je preuzeta u slavnome *intermezzu Cavallerije rusticane* (1890.), u središtu ljubavne prijevare koja će glavni lik, Turiddu, odvesti u smrt. On tvrdi da želi Santuzzu, ali je još zaljubljen u Lolu, koja se udala za drugoga muškarca koji je ne voli. Pojavljuje se Alfio nakon što je Turiddu morao napustiti mjesto zbog vojnoga roka. Nakon povratka se Turiddu potajno nalazi s njom, ali biva otkriven. Istina će izaći na vidjelo na Uskrs, kada se drama zaključuje dvobojem između Alfija i Turiddua, u kojem potonji pogiba. Valja uočiti važnost dana u kojemu se drama završava. Kao da se želi reći kako uskrsno otajstvo preuzima i obavlja sve nevolje uzrokovane ljudskom ljubavlju.

Tekst ulomka:

*Ave, Maria, gratia plena
 Dominus tecum.
 Benedicta tu in mulieribus,
 et benedictus fructus ventris tui, Iesus.
 Sancta María, Mater Dei,
 ora pro nobis peccatoribus,
 nunc et in hora mortis nostrae.*

*Zdravo Marijo, milosti puna,
 Gospodin s tobom.
 Blagoslovljena ti među ženama,
 i blagoslovljen plod utrobe tvoje Isus.
 Sveta Marijo, Majko Božja,
 moli za nas grešnike,
 sada i na času smrti naše.*

Radosna vijest

Ovaj nas ulomak doista posebno stavlja pred temu kojoj je dan širok prostor u raspravi o pobudnici *Amoris Laetitia*: bračni neuspjesi i krize koje, zbog raznih razloga, u naše vrijeme često pogađaju supružnike. Otud proizlazi potreba za primjerom Isusa i Marije, koji pokazuje kako se u tim situacijama valja zauzeti oko praćenje ljudi, uvažavajući da kreću od tamo gdje se stvarno nalaze, a ne gdje bi u idealnom slučaju trebali biti.

To podrazumijeva bitnu promjenu u načinu pastoralnoga djelovanja, koje valja usmjeriti uključivanju i prihvaćanju svakoga, primjenjujući pojam milosrđa onako kako ga donosi pobudnica (usp. AL 296–297; 305–306).

DRUGA KATEHEZA

OBITELJ U SVJETLU BOŽJE RIJEČI

NJEGOVI SU RODITELJI SVAKE GODINE O BLAGDANU PASHE IŠLI U JERUZALEM.

(Lk 2,41)

Pomozi, Majko, našu vjeru!
 Otvori nam uši za Riječ, da čujemo Božju riječ
 i prepoznamo Božji glas i Božji poziv.
 Pobudi u nama želju da slijedimo njegove korake,
 da izađemo iz svoje zemlje i prihvatimo njegovo obećanje.
 Pomozi nam da nas dotakne njegova ljubav, da bismo ga mi mogli dotaći svojom vjerom.
 Pomozi nam da se potpuno pouzdamo u njega, da vjerujemo u njegovu ljubav,
 nadasve u trenucima nevolje i križa, kada je naša vjera pozvana rasti.
 Posij u našu vjeru radost Uskrsloga.
 Podsjeti nas da onaj koji vjeruje nikada nije sam.
 Nauči nas gledati Isusovim očima, da on bude svjetlo na našem putu.
 I da to svjetlo vjere sve više raste u nama
 kako bi svanuo onaj dan koji ne poznaje zalaska,
 koji je sâm Krist, tvoj Sin, naš Gospodin!

(Papa Franjo, Enciklika »Lumen fidei«, 29. lipnja 2013.)

Evandeoska ikona koja predstavlja podlogu ovim katehezama odmah nam posvješćuje dubinu vjere Svete obitelji iz Nazareta. Kako čitamo u Evanđelju po Luki, svake godine, točno na blagdan Pashe, Josip i Marija odlaze s Isusom u jeruzalemski hram, kako bi zajedno iskazali svoju vjeru. Imamo pred sobom obitelj u kojoj svi članovi – otac, majka i sin, zajedno odlaze na dugačak put, sa svim neugodnostima i neizvjesnostima toga vremena (znamo da je Isus na povratku nestao), kako bi slavili svoj čin pashalne zahvale Bogu za oslobođenje izraelskoga naroda iz egipatskoga ropstva. To je obitelj koja, sjećajući se Božje spasenjske ljubavi, istu ljubav čini živom i djelotvornom u svome vremenu, imajući u vidu budućnost u kojoj će božanska vjernost dati puninu i ostvarenje svome obećanju.

Hodočašće nije samo pobožan ili religiozan čin kao dio tradicije vlastita naroda. Zacijelo nije novost vidjeti obitelji čiji svi članovi sudjeluju u vjerničkim slavljenjima koji privlače pozornost cijele zajednice, kao što je proslava blagdana sveca zaštitnika ili pak u religioznim izričajima tipičnim za određene kulture u njihovu življenju intenzivnijega liturgijskog vremena poput Božića, Velikog tjedna i Uskrsa. Ono što Sveta obitelj čini nije samo tradicionalan čin, nego nešto što otkriva važan *background*, odnosno pozadinu s kojom se upoznajemo u pripovijestima iz Evanđelja koje prethode navedenom događaju.

Riječ koja je došla odozgo, neočekivano i iznenada, izaziva i Mariju i Josipa da odgovore vjerom. Pri površnom čitanju dvaju evanđeoskih izvještaja, Lukinog koji se odnosi na Mariju i Matejevog koji se odnosi na Josipa, može nam promaknuti njihovo posvemašnje prijanjanje vjerom uz tajanstven Božji plan. Često uzmemo zdravo za gotovo anđelovo ukazanje Mariji u njezinoj kući u Nazaretu i Josipu u snu, te nam se čini prirodnim da njih dvoje odgovaraju vjerom. Ustvari, ta dva evanđeoska izvještaja žele prenijeti susret s božanskim i s njegovim pozivom, obavijen tako dubokim otajstvom koje nije moguće izraziti riječima. Luka ne govori izričito o ukazanju, nego rabi riječ »*uđe k njoj*« (Lk 1,28), dok Matej, premda piše »*anđeo mu se Gospodnji ukaza u snu*« (Mt 1,20), govori o ne tako evidentnome očitovanju božanskoga, jer se ono događa u snu.

Dakle, nije tzv. *teofanija* središnja poruka evanđelista, nego Božja riječ koja potiče Marijino i Josipovo srce na cjelovit odgovor koji će obilježiti njihov cijeli život. Ta riječ komunicira, izvješćuje i oboma posvješćuje nove izvanredne i neočekivane događaje, ali iznad svega želi stvoriti odnos s osobom kojoj se obraća. I Mariji i Josipu Bog upućuje istu riječ: »*Ne boj se*« (Lk 1,30; Mt 1,20). U tom smislu doista prosvjetljuju riječi pape Franje u pobudnici *Amoris laetitia*: »*Božja riječ nije niz apstraktnih tekstova, već suputnica za obitelji koje su u krizi i prolaze kroz neku patnju, i pokazuje im cilj puta, kada će Bog 'otrti svaku suzu s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli' (Otk 21,4).*« (AL 22).

To što Marija i Josip idu svake godine u jeruzalemski hram na blagdan Pashe, spremni na žrtve i neizvjesnosti koje nosi sa sobom putovanje u to vrijeme, vodeći sa sobom i Isusa, to je stoga što su imali, te i dalje imaju iskustvo Božje riječi u svojem konkretnom životu. Njihova cjelokupna povijest jest drama istkana jednom niti, a to je riječ. To je ona riječ koja ih vodi k rođenju Sina u betlehemske špilji, kroz ispunjenje onoga što je Pismo prorokovalo po Miheju: »*A ti, Betleheme, zemljo Judina! Nipošto nisi najmanji među kneževstvima Judinim jer iz tebe će izaći vladalac koji će pásti narod moj – Izraela!*« (Mt 2,6). To je ona ista riječ koja ih poziva na bijeg u Egipat kako bi spasili Isusa iz ruku Heroda (usp. Mt 2,13). To je riječ koja ih vraća u izraelsku zemlju nakon Herodove smrti (usp. Mt 2,19-23).

Svojim teškoćama, Sveta obitelj sve nas uči kako Božja riječ nije ni prenošenje vjerskih istina, ni kateheza ili učenje o moralnim normama koje treba izvršavati. Riječ je živi i duboki odnos s Bogom, koji u životu svake obitelji postaje dijelom njezine povijesti. To je razlog što je upravo obitelj prvo mjesto u kojemu se priopćuje iskustvo božanske riječi, kako često papa Franjo naglašuje: »*Biblija promatra obitelj također kao mjesto kateheze za djecu. To se zorno vidi u opisu proslave Pashe (usp. Izl 12,26-27; Pnz 6,20-25) i poslije je izraženo u židovskom haggadah, to jest dijaloškoj naraciji koja prati obred pashalne večere. K tomu, u jednom od psalama veliča se navještaj vjere u obitelji: 'Ono što čusmo i saznasmo, što nam kazivahu oci, nećemo kriti djeci njihovoj, predat ćemo budućem koljenu: slavu Gospodinovu i silu njegovu i djela čudesna što ih učini. Svjedočanstvo on podiže*

Jakovu, Zakon postavi u Izraelu, da ono što naredi ocima našim oni djeci svojoj objave, da sazna budući naraštaj, i sinovi koji će se roditi da djeci svojoj kazuju' (Ps 78,3-6). Obitelj je, dakle, mjesto gdje roditelji postaju prvi učitelji vjere za svoju djecu. To je zadaća 'prenošenja' od osobe do osobe: 'Kad te sin tvoj zapita [...] odgovorit mu' (Izl 13,14).« (AL 16).

Toliko smo naviknuti svesti prenošenje vjere samo na učenje o normama, istinama i vjerskim praksama, da zaboravljamo kako je vjera živo i konkretno iskustvo Boga. No, ako se to iskustvo ne ostvaruje i ne utjelovi između četiri zida obiteljskoga doma, kršćanska vjera se ograničuje samo na religiozan, ritualan čin u našim crkvenim zdanjima s vrlo malo odjeka u stvarnosti svagdašnjice. Popularno je žaliti se kako mladi danas nakon završene kršćanske inicijacije i primanja sakramenata više ne pohode župe, ne ulaze u crkve ni na jedan liturgijski čin, čak niti na *zapovijedane blagdane* Božića i Uskrsa. Malo njih se pita kako mlada osoba može uopće imati želju ići u crkvu, ako nije iskusila stvarnost Božje riječi u svojem domu i u svakodnevnom životu. Potrebno je, dakle, žurno promijeniti ploču i započeti iznova, kao da Isusa Krista navješćujemo prvi put. S pravom papa Franjo na tomu inzistira: »*U obiteljima i među obiteljima mora se uvijek iznova razlijevati prvi navještaj, ono što je 'ljepše, veće, privlačnije i istodobno nužnije' i 'mora zauzeti središnje mjesto u evangelizacijskom djelovanju'. Glavni navještaj jest onaj 'koji moramo uvijek iznova slušati na razne načine i koji se mora uvijek iznova naviještati u katehezi u jednom ili drugom obliku, u svim njezinim etapama i momentima', jer 'ništa nije postojanije, dublje, sigurnije, čvršće i mudrije od tog prvog navještaja, kerygme' i 'čitava kršćanska izgradnja je prije svega sve dublje poniranje u tu kerygmu'.« (AL 58).*

Kako navijestiti *kerygmu* u današnjem vremenu? Josip i Marija iznova nam pokazuju put. Idu u Jeruzalem, ne na bilo kakvu svetkovinu nego baš na Pashu, koja zbog svojega značenja nije samo najvažnija svetkovina izraelskoga naroda, nego ona koja na stvaran način dotiče konkretan život osobe. Drugim riječima, Isusovi roditelji iskusili su Pashu u svakodnevnim životnim događajima; to nije samo sjećanje na prošlost, nego živo iskustvo smrti i uskrsnuća njihova života. Oni, naravno, nemaju niti najmanju spoznaju niti svijest o Pashi svoga sina Isusa, no znamo da onaj koji piše Evanđelje uvijek polazi od *kerygme*, od temeljnoga navještaja Kristove smrti i uskrsnuća, kako bi potom ispričao sve ostale događaje u svjetlu toga događaja.

Marija i Josip žive kao obitelj po riječi, jer su u potpunosti uključeni u pashalnu logiku. Jednako tako, Božja riječ utjelovljuje se u svakoj *kućnoj crkvi* jedino po življenju pashalnoga misterija u obiteljskomu životu. Štoviše, upravo Isusova Pasha daje našim domovima okus obitelji. A Pasha nije ideja niti kakva istina ili navještaj koji valja prenijeti obiteljima, nego je već prisutna u svakoj obitelji od dana sklapanja sakramenta ženidbe. Sakrament ženidbe je ostvarenje Kristova pashalna misterija koji živi i djeluje u njihovoj ljubavnoj vezi. Koliko je kršćanskih supružnika koji poznaju tu izvanrednu istinu? Koliko ih zna da je njihov bračni i obiteljski život, snagom ženidbene milosti koja

je darovana u sakramentu ženidbe, trajna proslava Uskrsa? Kolikima je objavljeno kako su svi događaji patnje, boli i smrti uključeni u pashalnu logiku, te da stoga te bolne kušnje nemaju zadnju riječ nego predstavljaju uvod u iznenađujuće uskrsnuće? Ako nitko ne lomi Božju riječ za njih, tko će ikada moći podići pogled i prepoznati veliko otajstvo skriveno u njihovu tijelu? Stoga *»sinodski su oci također primijetili da je 'Božja riječ izvor života i duhovnosti za obitelj. Cjelokupni obiteljski pastoral mora dopustiti da ga članovi kućne Crkve iznutra grade i oblikuju putem molitvenog čitanja i čitanja Svetog pisma u crkvenoj zajednici. Božja riječ nije samo radosna vijest za osobni život pojedinca nego i kriterij za prosuđivanje i svjetlo za raspoznavanje različitih izazova, s kojima se suočavaju supruzi i njihove obitelji'.*« (AL 227).

Budući da naše obitelji postaju ono što jesu snagom sakramenta, bitno je da se uobičajen pastoral pokrene i vodi u tome smjeru. To je posao koji zahtijeva svakodnevnu pozornost na male stvari koje utiru put istinskoj bračnoj i obiteljskoj duhovnosti. Stoga je dragocjen doprinos i potpora pastira koji su pozvani *»ohrabrivati obitelji da rastu u vjeri. Zato je dobro poticati ih na često pristupanje ispovijedi, na duhovno vodstvo i na sudjelovanje na duhovnim obnovama. No ne treba zaboraviti pozivati ih i na obiteljsku molitvu tijekom tjedna, jer 'obitelj koja zajedno moli, ostaje zajedno'. Pri pohodu domovima naših vjernika trebamo pozivati sve članove obitelji da se kratko pomole jedni za druge i povjere obitelj Gospodinu. Istodobno, korisno je potaknuti svakoga od suprugâ da izdvoji vrijeme za osobnu molitvu Bogu, jer svatko ima svoje tajne križeve. Zašto ne bismo ispriповjediti Bogu što nas muči i zamolili ga da nam ozdravi rane i udijeli svjetlo koje nam je potrebno da održimo dana obećanja?«* (AL 227).

Više nego o poučavanju, odgajanju ili obrazovanju, papa Franjo opetovano progovara o *ohrabrivanju*, jer zna da umijeće pravog učitelja nije samo u poučavanju već i u osnaživanju za suočavanje s teškoćama te prenošenju, više srcem negoli razumom, onoga što se želi dati drugomu. Sveti Otac je itekako svjestan da je za podizanje obitelji potrebno puno hrabrosti, te je i sâm vrlo iznenađen (a to piše na samome početku pobudnice *Amoris Laetitia*) što *»usprkos brojnim znakovima krize braka, želja za obitelji i dalje je živa, osobito među mladima, i iz toga Crkva crpi nadahnuće'.*« (AL 1). Stoga, nije ni lako ni jednostavno moliti usred obiteljske drame poput iznenadna gubitka djeteta, preuranjene smrti supružnika, gubitka poslova obaju supružnika ili jake bračne krize. Ako se ne uđe u logiku pashalnog misterija, živog i djelotvornog u svakomu braku, pouke ostaju samo riječi koje otpuše prvi povjetarac. Potrebno je, dakle, puno ohrabrenja, ali su potrebna i konkretna svjedočanstva koja krče putove i pokazuju kako je u Kristu, umrlom i uskrsnom, sve moguće.

Možemo li imati bolje svjedočanstvo života od onoga svete nazaretske obitelji? Obitelji su *»poput Marije, pozvane hrabro i radosno živjeti svoje obiteljske izazove, žalosne i oduševljene, i čuvati i meditirati u srcu Božja čudesa (usp. Lk 2,19; Lk 2,51). U riznici Marijina srca nalaze se također svi događaji, sve od naših obitelji, koje ona brižno čuva. Zato nam ona može pomoći shvatiti značenje*

tih iskustava i čuti poruku koju nam Bog želi prenijeti preko života naših obitelji.» (AL 30). Naime, Božja riječ daruje svakoj obitelji mudrost života i svjetlo za tumačenje svakoga obiteljskog događaja, bilo velikog bilo malog, i tako daje osjetiti predokus one svadbene gozbe u vječnosti na koju je svaka obitelj pozvana od iskona.

U obitelji

Razmislimo

1. Zašto naše obitelji često vide Božju riječ kao nešto daleko, potpuno religiozno i neshvatljivo? Koji su uzroci i koja su moguća rješenja?
2. U trenucima velikih poteškoća i teških kriza rijetko koja obitelj nastoji pronaći svjetlo i oslonac u Božjoj riječi. Što je propušteno i što se može učiniti?

Živimo

1. Je li u vašoj obitelji bilo događaja u kojima se Božja riječ zaista utjelovila unutar vaša četiri zida? Pričajte o tome.
2. Uskrs se slavi u obitelji jedino ako ga se živi. Dati pashalni okus obiteljskim događajima isto je što i kušati novo vino na svadbi u Kani. U svjetlu kateheze, jeste li imali živo i plodonosno iskustvo pashalnog misterija?

U Crkvi

Razmislimo

1. Ako »*Biblija obiluje obiteljima*« (AL 8), kako nam kaže papa Franjo, kako to da današnje obitelji vide Sveto pismo preapstraktnim i predalekim? Koji pastoral, ili bolje, koja duhovnost nedostaje u našim kršćanskim zajednicama?
2. Svjedoci smo sve manjem sudjelovanju katolika na našim liturgijama i često se zaustavljamo pred tim izvanjskim znakom, koji je simptom dublje problematike. Na koji bi se način Crkva mogla i trebala suočiti s tom situacijom?

Živimo

1. Što činiti kako Bibliju ne bismo samo imali i čitali u našim domovima, nego kako bi postala istinsko svjetlo obiteljima?
2. Brinemo li se više oko toga da se pashalan misterij slavi u našim crkvama, a manje o tomu da ga se živi u obiteljima? Što se može predložiti u cilju promjene toga mentaliteta?

GLAZBENI PRILOG UZ DRUGU KATEHEZU

RADOSNA VIJEST PUTEM GLAZBE

SJEĆANJE NA PASHU I NAVJEŠTAJ POTPUNOG OSLOBOĐENJA

Ulomak za slušanje: Giuseppe Verdi, *Va' pensiero – Nabucco*

Ključna riječ: pashalno slavlje, izlazak, kriza

Uvod

Kršćanski Uskrs jest preuzeta i ostvarena židovska Pasha, o kojoj pripovijeda Knjiga Izlaska. Prelazak preko Crvenoga mora postaje modelom svakog oblika nenasilnog oslobođenja i mogućnosti iznalaženja inovativnih rješenja u svim krizama, bilo osobnim bilo zajednice.

Vodič kroz slušanje

Pitanja za razgovor o ulomku:

- *Je li ti se svidio glazbeni ulomak?*
- *Opiši u tri riječi osjećaje koje je u tebi izazvao.*
- *Jesi li već slušao ovu vrstu glazbe?*
- *Koja si glazbala prepoznao?*
- *Bi li znao otpjevati melodiju?*
- *Koristeći tekst, koje naglaske primjećuješ u ulomku?*

Prema mišljenju Marije Chiare Mazzi, *Nabucco* Giuseppea Verdija (1813. – 1901.) »povezan je istom biblijskom linijom kao i neka prethodna djela poput Rossinijeva *Mojsija*. Verdi je počeo skladati od završne scene (smrti Abigaille), a kolektivan duh i dramatična snaga zbora, simbola naroda u lancima (zbog čega je opera postigla uspjeh), njegova daljnja postignuća. Drama ne razvija radnju niti slijedi psihološku evoluciju pojedinaca, nego oslikava četiri trenutka.

Protagonist Nabucca je upravo zbor, dok su likovi prikazani miješanjem starog i novog stila. Ismaele i Fenena (ljubavni par), te Abigaille (antagonist) prikazani su na tradicionalan način, glasom i karakterom, dok su monumentalni likovi Nabucca i Zaccarije (poglavari) novi, impozantni u svojoj samoći i prototipovi tragičnih stvorenja tipičnih za buduće Verdijeve opere. Verdi ne zaboravlja kazališna pravila, nego ih prilagođuje vlastitim zahtjevima tako što mijenja težinu svakog elementa i uklanja ono što nije neophodno ili funkcionalno za razvijanje radnje. To se posebice događa u završnicama, ojačanima novom snagom i naglašenom monumentalnošću.« (M. C. Mazzi, *Il racconto della musica*, Bologna, 2010., 165).

Nakon kratkoga orkestralnog uvoda u kojemu, izmjenjivanjem gudačkih instrumenata te sitnog veza flaute i klarineta u *pianissimu*, kao da se želi predočiti daleke zemlje o kojima se progovara, zbor počinje pjevati **tekst**:

*Del Giordano le rive saluta,
Di Sionne le torri atterrate...
Oh mia patria sì bella e perduta!
Oh membranza sì cara e fatal!
Arpa d'or dei fatidici vati,
Perché muta dal salice pendi?
Le memorie nel petto raccendi,
Ci favella del tempo che fu!
O simile di Solima ai fati
Traggi un suono di crudo lamento,
O t'ispiri il Signore un concerto
Che ne infonda al patire virtù! (×4)
Va, pensiero, sull'ali dorate;
Va, ti posa sui clivi, sui colli,
Ove olezzano libere e molli
L'aure dolci del suolo natal!*

*Pozdravljam poznate jordanske žale,
ponosne tornjeve sionske gore.
Premila o domovino moja,
čežnja srca moga ti si jedina.
Harfe zlatne ne čuju se zvuci,
žica tvojih ne čuje se glas,
samo spomen na sretna vremena
tješi našu preveliku bol.
Nek' zazvuče nam tvoji sad zvuci,
nove pjesme za sretnu budućnost,
pođi čežnjo na krilima zlatnim,
pođi u dragi naš zavičaj. (×4)
Pođi misli na krilima zlatnim,
poleti u domaju mi milu.
Pođi tamo u drage planine,
tamo čežnje nam rodni je kraj.*

Radosna vijest

»Na obali rijeka babilonskih sjeđasmo i plakasmo spominjući se Siona; o vrbe naokolo harfe svoje bijasmo povješali« (Ps 137,1-2). Ovim je biblijskim stihovima nadahnut poznati zbor trećeg čina Verdijeva *Nabucca*, u trenutku u kojemu Židovi, prognanici u Babilonu, pjevaju o nostalgiji za izgubljenom domovinom. Točnije, psalmist poziva da izgubljena domovina ne padne u zaborav: »Nek' se osuši desnica moja, Jeruzaleme, ako tebe zaboravim! Nek' mi se jezik za nepce prilijepi ako spomen tvoj smetnem ja ikada« (Ps 137,5-6).

Naime, iskušenje je u prepuštanju trenutačnoj situaciji, u poistovjećivanju s kulturom pobjednika i napuštanju zauvijek vlastite domovine koja je za Židova Božji dar, te se napuštanjem domovine riskira napuštanje Boga. Čuvanje živoga sjećanja na zemlju, izvor je nade za nov Božji zahvat oslobođenja, te postaje činom vjere. Zato je u židovstvu, kao i u kršćanstvu, sjećanje važno. Harfa biblijskih proroka (*fatidici vati*), iznova nadahnuti Gospodinom koji ne napušta svoj narod, mora ih moći osnažiti za podnošenje bolnoga stanja koje je zadesilo narod, dok ulijeva krepost trpljenja u iščekivanju skorog otkupljenja. Izlazak iz Egipta tako postaje nada u oslobođenje i izlaz iz svih onih situacija koje se čine bezizlaznima.

TREĆA KATEHEZA
VELIK BOŽJI SAN

NISTE LI ZNALI DA MI JE BITI U ONOME ŠTO JE OCA MOJEGA?

(Lk 2,49)

Nama, dakle, koji vjerujemo, Zaručnik se uvijek pokazuje lijepim.
 Lijep kao Bog, Riječ kod Boga;
 lijep u utrobi Djevice, gdje ne izgubi božanstvo, a preuze čovještvo;
 lijepa Riječ rođena kao dijete, jer, dok bijaše dijete,
 dok bijaše dojen, nošen u naručju, nebesa su govorila,
 anđeli su pjevali hvale, zvijezda usmjerila mudrace,
 klanjali su mu se u jaslama, hrana krotkima.
 Lijep je, dakle, na nebu, lijep na zemlji;
 lijep u utrobi, lijep na rukama roditelja;
 lijep u čudesima, lijep u mucu;
 lijep kad poziva na život, lijep kad se ne boji umrijeti.
 Lijep kad polaže život, lijep kad ga ponovno uzima;
 lijep na križu, lijep u grobu, lijep u nebu.
 Poslušajte pjesmu razumno,
 slabost tijela ne odvrtila vaš pogled od sjaja njegove ljepote.
 Najveća i istinska ljepota je pravednost;
 nećeš ga vidjeti lijepim, u čemu ga smatraš nepravednim;
 ako je posvuda pravedan, posvuda je lijep.

(Sv. Augustin, »Razlaganja o psalmima«, 44,3)

»Niste li znali da mi je biti u onome što je oca mojega?« (Lk 2,49). To su jedine riječi dvanaestogodišnjeg Isusa koje nam prenose evanđelja. Osim njih iz njegova djetinjstva, nije zabilježena ni jedna druga njegova izjava ili tvrdnja, ni jedna jedina riječ. Zasigurno, to je prilično složena izjava, koja bi u prvi mah dala naslutiti Isusov manjak poštovanja prema Josipu i Mariji. On kao da je iznenađen i ljutit, jer drži da bi njegovi najbliži trebali znati zašto se zadržao u Božjem hramu i bez prethodne najave.

Ali, iza tih prilično zagonetnih riječi krije se misterij njegova sinovstva i, u njemu, sinovstva svake osobe, jer svako dijete prije negoli je satkano u krilu majke, prije negoli su ga željeli njegovi roditelji (koliko puta je i neželjeno, jer je došlo mimo ljudskih planova), oduvijek je bilo čežnja Božjega srca. Papa Franjo to odlučno tvrdi: »Svako dijete koje se oblikuje u krilu svoje majke dio je vječnog nauma Boga Oca i njegove vječne ljubavi: 'Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego što iz krila majčina izađe, ja te posvetih' (Jer 1,5). Svako dijete ima svoje mjesto u Božjem srcu od vječnosti, i u trenutku u kojem je začeto obistinjuje se Stvoriteljev vječni san. Pomislimo samo koliko vrijedi embrij od trenutka začeca! Moramo ga gledati očima ljubavi Boga Oca, koji vidi dalje od svake pojavnosti.« (AL 168).

Nije samo Isus, kao Božji Sin, pozvan baviti se stvarima svojega Oca, nego i svako dijete, s obzirom na to da nije vlasništvo svojih roditelja, pripada nebeskomu Ocu koji oduvijek ima za njega san. To je san tako velik i tako iznenađujući da uvelike nadilazi maštanja i očekivanja njegovih zemaljskih roditelja. Stoga je temeljno pitanje: Koji je Božji san za svakog čovjeka? Što Bog doista sanja kako bi svako njegovo dijete moglo učiniti svoj život velikim i izvanrednim? Sveti Ivan Pavao II. na to pitanje daje iznimno neposredan i dubok odgovor: *»Čovjek ne može živjeti bez ljubavi. Sam po sebi on ostaje neshvatljivo biće, život mu je lišen smisla ako mu se ne objavi ljubav, ako se ne sretne s ljubavlju, ako je ne iskusi i ne usvoji, ako u njoj živo ne sudjeluje.«* (*Redemptor hominis* 10).

S razlogom se govori o objavi ljubavi, o susretanju ljubavi, o iskustvu ljubavi pa čak i o sudjelovanju u njoj. Time se želi ukazati na to da je, više negoli unutarnji pokret duše ili čin sebedarja, ta objavljena ljubav koju susrećemo, iskušavamo i u njoj sudjelujemo, zapravo konkretna osoba, živa osoba, sâm Krist koji *»objavljujući misterij Oca i njegove ljubavi potpuno otkriva i čovjeka njemu samome te mu objavljuje uzvišenost njegova poziva«* (*Gaudium et spes* 22). Bog za svakoga od nas nema apstraktan i idiličan ljubavni san. U Sinu, i Onomu koji, na čuđenje Josipa i Marije, odgovara kako mora biti u onome što pripada njegovom Ocu, otkriva nam se istinski i konkretan put ljubavi. Koji? Bračni! Eto zašto papa Benedikt XVI. tvrdi da jedino *»brak utemeljen na isključivoj i konačnoj ljubavi postaje slika odnosa Boga i njegova naroda i obratno: način na koji Bog ljubi postaje mjera ljudske ljubavi.«* (*Deus caritas est* 11).

Naime, postoji *»širok semantički raspon riječi 'ljubav': govori se o domoljublju, o ljubavi prema zvanju, o ljubavi između prijatelja, o ljubavi prema poslu, o ljubavi između roditelja i djece, između braće i rođaka, o ljubavi prema bližnjemu i ljubavi prema Bogu. U svoj toj raznolikosti značenja, ipak se ljubav između muškarca i žene, u kojoj se duša i tijelo nerazdvojno združuju i pred čovjekom se otvara naizgled neodoljivo obećanje sreće, ističe kao arhetip ljubavi u pravom smislu te riječi. U usporedbi s njom sve ostale vrste ljubavi, bar na prvi pogled, nekako kao da blijede.«* (*Deus caritas est* 2).

Upravo je bračna ljubav između muškarca i žene ta koja otkriva uzvišenost Božje ljubavi ispunjene u Kristu. To je jezik koji skriva zaista veliko otajstvo. Sama pomisao na to da je Bog preuzeo takvu ljubav kako bi otkrio svoje srce čovječanstvu, već znači potvrđivanje jednoga dijela istine toga otajstva. Čitajući cijelo Sveto pismo, poglavito proročke knjige, vidimo kako se Bog često služi bračnim pojmovima kako bi izrazio i objavio svoju posebnu vezu s izabranim narodom Izraela. No, i prije toga, ne samo kronološki nego nadasve teološki, u božanskome otajstvu krije se puno veća istina: Bog ne koristi bračnu ljubav kako bi se objavio, nego je bračna ljubav oduvijek bila objava Božjeg lica. *»Bračni par koji voli i rađa život pravi je živi 'kip' – ne od kamena i zlata zabranjenih Dekalogom – kadar očitovati Boga stvoritelja i spasitelja. [...] U tome svjetlu plodni odnos para postaje slika za razumijevanje i opisivanje otajstva samog Boga, koja je od temeljne važnosti u*

kršćanskom shvaćanju Trojstva, gdje se Boga promatra kao Oca, Sina i Duha ljubavi. Trojstveni Bog zajednica je ljubavi, a obitelj je njegov živi odraz. [...] Taj trinitarni vid nalazi nov izraz u Pavlovoj teologiji.» (AL 11).

Kad apostol Pavao piše u Poslanici Efežanima: *»Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu; dvoje njih bit će jedno tijelo. Otajstvo je to veliko! Ja smjeram na Krista i na Crkvu«* (Ef 5,31-32), on tvrdi da je pri stvaranju Adama i Eve, koji su stvoreni da čine jedno tijelo, Bog oduvijek mislio na *veliko otajstvo* u odnosu na Krista i Crkvu. Sve od utemeljenja svijeta, prije negoli je stvorio Adama i izvadio jedno rebro iz njegova boka koje je obložio mesom kako bi stvorio Evu, Bog je pred očima imao svoj velik san, veliko otajstvo Krista i Crkve, nama danas objavljeno u Sinu. Stoga papa Franjo uvjerenost tvrdi da *»htjeti zasnovati obitelj znači imati hrabrosti biti dio Božjeg sna, hrabrosti sanjati s njim, hrabrosti graditi s njim, hrabrosti pridružiti mu se u izgrađivanju svijeta.«* (AL 321). To *veliko otajstvo* nije ideal niti istina, nego stvarni događaj s konkretnim oblikom – križem – koji nitko ne bi očekivao i koji, na nov i kreativan način, uvijek iznova biva predstavljen u našoj povijesti. Kako? Gdje? Kad? *»Bračni su drugovi, dakle, za Crkvu trajan podsjećaj onoga što se zbilo na križu. Oni su jedan za drugoga i za svoju djecu živi svjedoci spasenja kojega ih sakrament čini dionicima.«* (AL 72, navodeći FC 13).

Sve to ruši onu raširenu spoznaju i svijest o sakramentu braka koja je površna i iskrivljena: ne može ga se razumjeti i živjeti kao *»društveni ugovor, prazni ritual ili samo vanjski znak opredijeljenosti. Sakrament je dar za posvećenje i spasenje suprugâ, jer 'pripadajući jedno drugom, oni doista, sakramentalnim znakom, uprisutnjuju odnos Krista s njegovom Crkvom.«* (AL 72). Budući da govorimo o *velikome otajstvu* čiju dubinu, širinu, visinu i veličinu ljudske riječi nikad ne bi uspjele potpuno izraziti, papa Franjo jednostavnijim jezikom piše da *»sakrament nije neka 'stvar' ili 'sila', jer zapravo sâm Krist 'po sakramentu ženidbe dolazi u susret kršćanskim supruzima. On ostaje s njima, daje im snage da ga slijede uzimajući na se svoj križ, da se nakon padova ponovo dižu, da si uzajamno opraštaju, da nose terete jedno drugoga'. Kršćanska je ženidba znak koji ne samo pokazuje koliko je Krist ljubio svoju Crkvu u savezu zapečaćenom na križu, nego također uprisutnjuje tu ljubav u zajedništvu suprugâ«* (AL 73).

Ljubav koju je Krist po križu darovao Crkvi, posve je ista uzajamnoj ljubavi supružnikâ i obrnuto. Tako se uspostavlja izvanredna jednadžba od koje zadržimo pri samoj pomisli na nju. Supružnici se, snagom milosti sakramenta ženidbe, ljube božanski, ljube kao Bog. Gdje je Bog dosegao vrhunac svoje ljubavi? *»Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca.«* (Iv 3,16). Supružnici ostvaruju i pokazuju cijelome svijetu ludost takve božanske ljubavi. Prema riječima pape Franje: *»sav zajednički život muža i žene, cijela mreža odnosâ koji se grade među njima, s njihovom djecom i svijetom, bit će prožet i ojačan milošću sakramenta koji izvire iz otajstva utjelovljenja i vazmenog otajstva, u kojem je Bog pokazao puninu svoje ljubavi prema ljudskom rodu, postavši jedno s nama.*

Nijedno od suprugâ neće nikada biti samo u suočavanju s izazovima koji se javljaju. Pozvani su odgovoriti na Božji dar s predanošću, kreativnošću, ustrajnošću i svakodnevnom borbom, ali će se uvijek moći obratiti za pomoć Duhu Svetome, koji je posvetio njihovu zajednicu, tako da njegovu milost mognu osjetiti u svakoj novoj situaciji s kojom se susreću.» (AL 74). Naravno, njihova ljubav je nesavršen znak ljubavi Krista i Crkve (usp. AL 72) kao što je i »analogija između para muž-žena [...] nesavršena analogija« (AL 73).

Naime, brak, pa ni onaj najuspješniji, najostvareniji i najsvetiji, ne može niti ikad smije biti ostvarenje osobe. Uzrok patnji mnogih današnjih obitelji jest rašireno opće mišljenje da je brak postizanje toliko žučena cilja. Ne ostvarujemo ljudsku sreću bračnom ljubavlju sa svojim supružnikom zato što ne postoji bračni partner koji bi bio bez ograničenja, slabosti i krhkosti, pa stoga ne može odgovoriti na velika očekivanja od ljubavi koje osoba može imati. Brak nikad nije cilj, nego »u radostima njihove ljubavi i obiteljskog života on im već na ovome svijetu daje predokus svadbene gozbe Jaganjčeve« (AL 73). Zato bračni par nije određen za zemaljski, nego za vječni brak: za svadbu Krista Zaručnika s Crkvom, njegovom Zaručnicom. Bez toga temeljnoga usmjerenja, sâm bračni savez gubi svoje značenje i stabilnost. Ono što je vječno daje pravi okus onome što je ljudsko. U protivnome, sve postaje bezokusno i dezorijentirano pa uzrokuje tolike bračne i obiteljske krize, koje više nikoga ne štede. Brak je tek predokus sreće, no ne i sama sreća.

Žudiš za srećom? Nemoj je pokušavati naći gradeći vječno obitavalište u braku. To su ulazna vrata za put koji vodi k punini radosti, ali zaustaviti se na vratima znači riskirati da se nikad ne postane dijelom vječne svadbene gozbe. Stoga je potreban pravi navještaj evanđelja Isusa Krista obiteljima, koji će pokazati kako: »u utjelovljenju on preuzima na sebe ljudsku ljubav, čisti je, privodi punini, svojim Duhom, daje ženidbenim drugovima sposobnost da je žive, prožimajući sav njihov život vjere, nade i ljubavi. Na taj način ženidbeni drugovi kao posvećeni, i po sebi svojstvenoj milosti, izgrađuju Tijelo Kristovo i čine kućnu crkvu.« (AL 67). Ovdje nije riječ o njegovanju religiozne i duhovne dimenzije obitelji, nego o tome da one okuse izvanredno djelo spasenja koje Krist čini u našem čovječstvu. Bez njega, ljudska ljubav nikad neće biti autentična i izgubit će svoju iskonsku ljepotu.

Stoga, crkvena zajednica dužna je za obitelji činiti najbolje što može, jer ako je točno da je »dobrobit obitelji presudna za budućnost svijeta i Crkve« (AL 31), isto tako »Crkva, kako bi potpuno shvatila njegovo otajstvo, upravlja svoj pogled na kršćansku obitelj, koja to očituje na istinski način.« (AL 67). U obitelji je velika tajna Krista i Crkve na kocki. Drugim riječima, spašavajući obitelj ne samo da Crkva dobiva svoje pravo lice, nego Bog pokazuje svoje lice svijetu putem ljudskoga tijela i obiteljskih odnosa, ostvarujući tako svoj veliki san za čovječanstvo.

U obitelji

Razmislimo

1. Ima li kakve veze veliki san koji Bog ima za čovjeka sa snom koji čovjek ima za samoga sebe?
2. Brak nije sreća, nego tek predokus sreće. Koje konkretne posljedice sa sobom nosi ta tvrdnja za bračni i obiteljski život?

Živimo

1. *»Sav zajednički život muža i žene, cijela mreža odnosâ koji se grade među njima, s njihovom djecom i svijetom, bit će prožet i ojačan milošću sakramenta koji izvire iz otajstva utjelovljenja i vazmenog otajstva, u kojem je Bog pokazao puninu svoje ljubavi prema ljudskom rodu, postavši jedno s nama. Nijedno od suprugâ neće nikada biti samo u suočavanju s izazovima koji se javljaju. Pozvani su odgovoriti na Božji dar s predanošću, kreativnošću, ustrajnošću i svakodnevnom borbom, ali će se uvijek moći obratiti za pomoć Duhu Svetome, koji je posvetio njihovu zajednicu, tako da njegovu milost mognu osjetiti u svakoj novoj situaciji s kojom se susreću.« (AL 74).* Na koji način Duh Sveti djeluje u vašem bračnom i obiteljskom životu?
2. Ljubiti kao Bog. Ljubiti se na božanski način. Ljubiti se kako je Krist ljubio Crkvu, dajući svoj život na križu. Kako je moguće sve to ostvariti?

U Crkvi

Razmislimo

1. Zašto je tako teško učiniti navještaj evanđelja braka i obitelji dijelom crkvenoga pastoralna?
2. U obitelji je *veliko otajstvo* Krista i Crkve na kocki. Što to znači?

Živimo

1. *»Crkva, kako bi potpuno shvatila njegovo otajstvo, upravlja svoj pogled na kršćansku obitelj, koja to očituje na istinski način.« (AL 67).* Kako je moguće sve to ostvariti?
2. Ako je doista *»dobrobit obitelji presudna za budućnost svijeta i Crkve« (AL 31)*, kako bi trebalo izgledati pastoralno djelovanje Crkve?

GLAZBENI PRILOG UZ TREĆU KATEHEZU

RADOSNA VIJEST PUTEM GLAZBE

LJEPOTA LJUBAVI

Ulomak za slušanje: Georg Friedrich Händel, *Ombra mai fu* – *Kserkso*

Ključne riječi: bračna ljubav, Adam i Eva, veliko otajstvo

Uvod

Govoriti o ljubavi u svim njezinim tonalitetima jest ono na što nas poziva i pobudnica *Amoris laetitia*, naglašujući važnost nadvladavanja emotivne nepismenosti koja se hrani i izbjegavanjem suočavanja s mnogim vidovima ljubavi.

Vodič kroz slušanje

Pitanja za razgovor o ulomku:

- *Je li ti se svidio glazbeni ulomak?*
- *Opiši u tri riječi osjećaje koje je u tebi izazvao.*
- *Jesi li već slušao ovu vrstu glazbe?*
- *Koja si glazbala prepoznao?*
- *Bi li znao otpjevati melodiju?*
- *Koristeći tekst, koje naglaske primjećuješ u ulomku?*

Ovaj ulomak Georga Friedricha Händela (1685. – 1759.) govori o muškarcu i ženi sjedinjenima onom otajstvenom vezom koja poprima tri lica: *eros* (žudnja: usp. AL 120), *philia* (prijateljstvo: usp. AL 123) i *agape* (ljubav: usp. AL 90-120). Ta dobro poznata arija je iz Händelove opere *Kserkso* (1737.). Donosi zgodu koju pripovijeda Herodot o simboličnoj Kserksovoj zaljubljenosti u prekrasno drvo platane. U Händelovoj operi drvo je metafora za strastvenu ljubav i s njom povezan izbor. Naime, Kserkso se odmara u sjeni velike platane, te pjesmom biva očaran lijepom Romildom. Tada započinje sukob koji prožima zamršenu priču u kojoj će vladar morati izabrati s kim će se sjediniti.

Tekst ulomka:

*Frondi tenere e belle
del mio platano amato
per voi risplenda il fato.
Tuoni, lampi, e procelle
non v'oltraggino mai la cara pace,
né giunga a profanarvi austro rapace.*

*Nježni i divni listovi
moje voljene platane,
nek' vam se sudba nasmiješi.
Gromovi, munje i oluje
nek' vas nikada ne uznemire,
nit' vas vjetrovi oskvrnu.*

*Ombra mai fu
di vegetabile,
cara ed amabile,
soave più.*

*Nikada ne bješe sjene
neke biljke
tako drage i ljupke,
tako slatke.*

Händelov tekst je podoban za raznovrsna simbolična tumačenja ljudske ljubavi, opjevane u svim njezinim tonaliteta u duhu *Pjesme nad pjesmama*, u kojoj su upravo simbolične slike iz prirode poput slika životinja (golubice, srne, konja), biljaka (drva jabuke), cvijeća (narcisa) i mirisa (smirne) korištene da se opjeva ljepota ljubavi.

Posebice možemo primijetiti podudarnost između naše teme i završetka *Pjesme nad pjesmama* u kojoj glavna protagonistica svjedoči da je pronašla mir i da ga umije darovati svojem voljenomu (usp. Pj 8,10), baš kao što Kserkso pjeva o sjeni platane (usp. AL 151-152; 284-285).

Radosna vijest

Ombra mai fu upućuje na *govor tijela* koji ni u kom slučaju nije neutralno područje podložno svakakvim tumačenjima, nego posjeduje simboličan način komunikacije koji se danas izgubio. U vremenu u kojemu je za sklapanje prijateljstva dovoljna društvena mreža, tijelo je prikazano kao stvarnost koju je moguće oblikovati i odrediti prema želji, na što ukazuje izazov *gendera* o kojemu se govori u broju 56 pobudnice *Amoris Laetitie*.

Naime, tijelo je nositelj simbolična značenja kojim se mogu očitovati različiti trenutci kojima se, u slobodi, stavlja osobe u odnos. Stoga stisak ruke, zagrljaj, poljubac, milovanje, sve do potpunog sjedinjenja tijela, očituju prirodnu pripremu koju treba poštivati kako bi se u tijelu uživalo na istinit i vjerodostojan način. U protivnom se riskira laganje tijelom, koje je stvoreno i zamišljeno za slavljenje istine odnosa s drugom osobom.

Na odgojna pitanja koja postavlja Papa: »*Tko uopće danas govori o tim stvarima? Tko je kadar uzimati za ozbiljno mlade? Tko ih ozbiljno priprema za veliku i velikodušnu ljubav?*« (AL 284), vjerujemo da je moguće odgovoriti, ako ne na iscrpan onda na značajan način, upravo preuzimajući i vrednujući drevnu tradiciju slušanja sakralne glazbe, koja uvijek nudi snagu simbolična jezika u djelima i temama koje obrađuje.

Glazba je prvo odgojno vježbalište u pomaganju mladima da prepoznaju i vrednuju različitost drugoga i radosno prihvate sebe, kako je naznačeno u br. 285 navedene pobudnice. Ustvari, bitan element glazbe je usklađivanje različitosti, jer je prožeta takvim odnosima. Izmjenjivanje glazbe i tišine, visokih i niskih tonova, solista i zborova, te svih ostalih oblika kojima se očituje, implicitno i temeljito odgaja za usklađivanje različitosti.

ČETVRTA KATEHEZA

VELIK SAN ZA SVE

SVI KOJI GA SLUŠAHU BIJAHU ZANESENI RAZUMNOŠĆU I ODGOVORIMA NJEGOVI.

(Lk 2,47)

Gospodine Isuse Kriste,
 ti si nas poučio da budemo milosrdni kao Otac nebeski
 i rekao nam da tko vidi tebe, vidi njega.
 Pokaži nam svoje lice i bit ćemo spašeni.
 Tvoj pogled, pun ljubavi, oslobodio je Zakeja i Mateja od robovanja novcu,
 a preljubicu i Mariju Magdalenu od iskušenja da sreću traže samo u stvorenju;
 potaknuo je Petra da zaplače, nakon što te je zatajio,
 a raskajanomu je razbojniku zajamčio raj.
 Daj da svatko od nas osjeti da je i nama upućena riječ koju si rekao Samarijanki:
 »O, kad bi znala dar Božji!«
 Ti si vidljivo lice nevidljivoga Oca,
 Boga koji svoju svemoć očituje nadasve praštanjem i milosrđem;
 daj da Crkva u svijetu bude tvoje vidljivo lice, lice svoga uskrslog Gospodina u slavi.
 Htio si da i tvoji službenici budu zaogrnuti slabošću
 kako bi gajili istinsko suosjećanje prema svima koji su u neznanju i zabludi.
 Učini da svatko tko pristupi tvojim službenicima osjeti da ga Bog iščekuje, ljubi i da mu oprašta.
 Pošalji svoga Duha i sve nas posveti svojim pomazanjem,
 kako bi jubilej milosrđa bio godina milosti Gospodnje,
 te tvoja Crkva, u obnovljenomu zanosu, uzmogne donijeti siromasima Radosnu vijest,
 proglasiti slobodu zatočenima i potlačenima te slijepima vratiti vid.
 Po zagovoru Marije, Majke milosrđa, to molimo tebe koji s Ocem i Duhom Svetim
 živiš i kraljuješ u vijeke vjekova. Amen.

(Papa Franjo, Molitva za Izvanredni jubilej milosrđa, 8. prosinca 2015.)

Ovo je prvi put da evanđelje prikazuje Isusa kako raspravlja s učiteljima u hramu postavljajući im pitanja i dajući odgovore, a svi koji su ga slušali bijahu zaneseni njegovom razumnošću. Zanimljivo je zamijetiti kako njegov prvi čin nije samo naučavanje u kojem njegovi sugovornici slušaju u tišini i u kojem sve ondje završava. On, naprotiv, uključuje druge, vodi dijalog, pita, sluša, odgovara, a taj njegov prilično dinamičan i živahan način govora iznenađuje svakoga, bez iznimke. Njegova riječ uspijeva svakoga dotaknuti, što je vidljivo već iz njegova prvoga govora. On od početka pokazuje ne samo sposobnost uspostavljanja dijaloga sa svakim koga sretne na svojem putu, nego iznad svega očituje želju da se obrati svakomu jer *»hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine«* (1 Tim 2,4).

Svima je potrebno Božje spasenje, a to spasenje dolazi do svakoga čovjeka po Božjemu milosrđu objavljenome u licu Sina. *»Zbog toga sam – kaže papa Franjo – proglasio Izvanredni jubilej milosrđa*

kao posebno vrijeme Crkve; vrijeme kada svjedočanstva vjernika mogu izrasti jača i učinkovitija.» (Misericordiae vultus, 3). Taj je poziv upućen ponajprije Crkvi, jer je ona prva pozvana »naviještati Božje milosrđe, živo srce Evanđelja, koje na svoj način mora probiti srce i um svake osobe. Kristova Supružnica mora uzorak svojeg ponašanja uskladiti s Božjim Sinom koji je išao do svakoga bez iznimke.« (Misericordiae vultus, 12). Ne postoji ljudska krhkost, slabost ili bijeda koja bi poništila ili zapriječila Božje milosrđe. Upravo suprotno, »kad je jedanput zaogrnut milosrđem, premda sklonost prema grijehu i dalje ostaje, ona biva pobijedena ljubavlju koja joj omogućuje gledati naprijed i živjeti svoj život drugačije«. (Misericordia et misera, 1).

Pogrešno je i donekle zavaravajuće misliti da je Božje milosrdno djelovanje nagrada onima koji su napustili vlastitu bijedu. Božje milosrđe nije moguće osvojiti ili skupo platiti, nego je ono uvijek darovano i svima besplatno ponuđeno, kako bi svatko – poput razmetnoga sina, jednom kad ga Otac, koji ga čeka od trenutka njegova odlaska, zaogrne najljepšom haljinom – mogao prigrliti nov život. U biti, Božje milosrđe je ono koje uzrokuje obraćenje, a ne obrnuto. Nikad neće ljudsko obraćenje biti ono što privlači i osvaja Božje milosrđe. Uvijek je besplatno i iznenađujuće iskustvo Božjeg oprosta ono što u ljudskome srcu pokreće istinsku i iskrenu želju za obraćenjem i prihvaćanjem novoga života. Taj navještaj vrijedi za sve i svakoga u njegovoj pojedinačnoj i osobnoj situaciji, odnosno stanju. Nitko, baš nitko nije isključen iz Božjeg milosrđa!

Ruke milosrdnoga Oca uvijek su otvorene i za one koji se nalaze u stanju oprečnomu evanđeoskom idealu. Stoga i »razvedenima koji su stupili u novu vezu važno je omogućiti da se osjećaju dijelom Crkve. 'Oni nisu izopćeni' i ne bi trebali biti tretirani kao takvi, jer ostaju dio crkvene zajednice.« (AL 243). Pozor! Ovdje se ni na koji način ne dovodi u pitanje kršćansko učenje o daru nerazrješivosti sakramenta braka. Crkva je itekako svjesna da je »svaki prekid ženidbenog veza protiv Božje volje« (AL 291), jer je bračna nerazrješivost »plod, znak i zahtjev posvemašnje vjerne ljubavi koju Bog ima prema čovjeku i koju Gospodin Isus očituje prema svojoj Crkvi.« (Familiaris consortio, 20). Otuda dolazi poziv koji papa Franjo upućuje cjelokupnoj crkvenoj zajednici: »priježenidbeni pastoral i pastoral braka trebaju prije svega biti pastori ženidbenog veza, koji će parovima pomoći ne samo da prodube svoju ljubav nego da prebrođuju probleme i teške trenutke. Oni neće uključivati samo crkvena učenja, niti se mogu ograničiti na dragocjena duhovna blaga koja Crkva oduvijek pruža, nego i praktične programe, dobre savjete, prokušane strategije i psihološke smjernice. Sve to tvori pedagogiju ljubavi, koja ne može zanemariti osjećaje i potrebe današnjih mladih ljudi i koja im može pomoći duhovno rasti. U pripravi za brak zaručnike treba upoznati s mjestima i osobama, savjetnicima ili raspoloživim obiteljima, kojima se mogu obratiti za pomoć kada se jave teškoće. No nikada im se ne smije zaboraviti predložiti sakrament pomirenja, koji im omogućuje staviti svoje grijehe i pogrješke iz prošlosti, i sam svoj odnos, pred Boga i za uzvrat primiti njegovo milosrdno oprostjenje i ljekovitu snagu.« (AL 211).

Stoga je potrebno ponuditi sva moguća sredstva kako bi se moglo živjeti i dovesti do punine izvanredan dar nerazrješivosti sakramenta ženidbe. A nadasve je potrebno svima obznaniti da Krist »u slavljenju sakramenta ženidbe daje 'novo srce': tako supružnici ne samo da mogu nadvladati 'tvrdoću srca' (usp. Mt 19,8) već također mogu, i to nadasve, biti dionicima pune i konačne Kristove ljubavi novoga i vječnoga saveza koja je tijelom postala. Kao što je Gospodin Isus 'Svjedok vjerni' (Otk 3,14) i 'da' Božjih obećanja (usp. 2Kor 1,20), pa prema tome najviše ostvarenje bezuvjetne vjernosti kojom Bog ljubi svoj narod, tako su i kršćanski supružnici pozvani da stvarno uzmu udjela u neopozivoj nerazrješivosti koja povezuje Krista s Crkvom, njegovom zaručnicom, koju on ljubi do kraja vremena.« (Familiaris consortio, 20).

Pred tim velikim bogatstvom izvanrednih istina evanđelja i konkretnim pastoralnim smjernicama, moramo se zapitati: koliko vremena, prostora i sredstava naše kršćanske zajednice posvećuju priježenidbenom i posliježenidbenom pastoralu? Olako se sva odgovornost za brojne bračne neuspjehe svaljuje samo na ramena supružnika. Možda je važno kao crkvena zajednica preispitati se koliko je praćenja i duhovnog razlučivanja bilo na raspolaganju mladim parovima prije negoli su učinili taj veliki životni korak sklapajući sakrament ženidbe? Moramo im početi nuditi ono što je potrebno. Napose »prve su godine braka važno i osjetljivo razdoblje, tijekom kojega bračni parovi rastu u svijesti o izazovima i značenju ženidbe. Otuda nužnost pastoralnog praćenja koje će se nastaviti nakon slavljenja ženidbe (usp. Familiaris consortio, 17-64). U tom je pastoralu vrlo važna prisutnost iskusnih bračnih parova. Župa se drži mjestom u kojem se iskusni parovi mogu staviti na raspolaganje mlađim parovima, uz moguće sudjelovanje članova udruga, crkvenih pokreta i novih zajednica.« (AL 223).

Istu brigu i pozornost potrebno je usmjeriti i prema svim konfliktnim obiteljskim situacijama. »Prosvijetljena Kristovim pogledom 'Crkva se okreće s ljubavlju prema onima koji sudjeluju u njezinu životu na nepotpun način i prepoznaje da Božja milost djeluje i u njihovu životu dajući im hrabrost da čine dobro, da se s ljubavlju brinu jedno za drugo i budu u službi zajednice u kojoj žive i rade'.« (AL 291).

Nitko neće nikad moći odrediti granice djelovanja božanske milosti, jer ona djeluje uvijek u svemu i svuda, na ljudima nepojmljiv način. Međutim, crkvena zajednice pozvana je na posebno poslanje, koje papa Franjo tumači: »Iskreno vjerujem da Isus želi Crkvu osjetljivu na dobro koje Duh Sveti sije usred ljudske slabosti, majku koja, dok jasno izlaže svoje objektivno učenje, 'čini ono dobro koje se da učiniti, čak i ako se time izlaže opasnosti da cipele zaprlja blatom s ulice.« (AL 308). Tu se nalazimo u središnjoj i ključnoj točki kršćanske vjere, s koje je lako pasti u dvije krajnosti: prvu, koja je možda kulturološki češća i raširenija, a želi umanjiti važnost braka dokle god je savjest ispravna pred Bogom; i drugu, koju se danas smatra nazadnom, a razlikuje takozvane *regularne* vjernike od onih koji su u *neregularnim* situacijama. Jasno je kako nijedna od tih krajnosti nije u skladu ni s učenjem evanđelja, niti s učiteljstvom Crkve.

Veliki navještaj koji je Krist donio svijetu i koji treba naglašavati na svakom mjestu i u svakomu vremenu, jest taj da Bog ima veliki san za svakoga, bez iznimke. Koji je to veliki Božji san za svakoga? Možda je lakše poći od onoga što nije. Božji san nije brak, nije stvaranje obitelji. Oni su dio sna, jer ukazuju na put i plan puta k njegovom ostvarenju, ali nikad nisu konačan cilj života osobe. To znači da onaj tko živi u punini sakrament braka, već na zemlji kuša predjelo konačne, vječne svadbe Krista i cijelog čovječanstva. Onome, pak, koji zbog različitih razloga živi svoj ovozemaljski život u stanju ljudske krhkosti u kojoj je njegov sakramentalan brak u kušnji i izranjen neizlječivim ranama, također neće biti zatvoren pristup vječnome svadbenom stolu. Štoviše, možda će u svome srcu još više gorjeti jakom željom za postizanjem tog cilja, upravo zbog svoje aktualne ljudske situacije.

Dakle, koji je to velik Božji san za svakoga, bez iznimke? Vječna svadba sa svakim ljudskim stvorenjem! Zašto se u promišljanju i, na kraju, u crkvenomu pastoralu tvrdi nešto drukčije, što u glavama kršćana stvara podvojenost i zbunjenost? Jer se Božji san često promatra sa zemlje, a ne s neba. Kad se neka tapiserija promatra odozdo, vide se samo neuredne niti međusobno isprepletene na zbunjujući i besmislen način. Međutim, gledajući je odozgo, s iznenađenjem se zamjećuje kako upravo te neuredno isprepletene niti tvore prekrasnu sliku koju Božja ruka veze s ljubavlju i strpljivošću. Jednako tako, ljepotu i veličinu Božjega sna možemo zamijetiti jedino promatrajući ga sa strane vječnosti. Otud polazi poziv pape Franje koji se nalazi u zaključku pobudnice *Amoris laetitia*: »Naše razmišljanje o punini koju tek trebamo postići omogućuje nam također da vidimo u pravoj perspektivi povijesni put koji prolazimo kao obitelji, kako bismo prestali tražiti od naših međuljudskih odnosa savršenstvo, čistoću namjerâ i dosljednost koju ćemo moću susresti samo u Kraljevstvu koje dolazi. To nas također čuva od toga da strogo sudimo one koji žive u vrlo krhkim situacijama. Svi smo pozvani nastaviti težiti nečemu višem od sebe i naših granica i svaka obitelj mora osjetiti taj stalni poticaj. Hodajmo, obitelji: nastavimo taj hod! Ono što nam je obećano veće je nego što možemo zamisliti. Nikada ne izgubimo nadu zbog naših ograničenja, ali ni ne odustajmo od toga da tražimo puninu ljubavi i zajedništva koje nam je Bog obećao.« (AL 325).

Uostalom, tko živi u milosti sakramenta braka ima veću odgovornost u odnosu prema bračnim i obiteljskim situacijama i krizama, ako znamo da sakrament ženidbe, poput sakramenta svećeničkog reda, postoji radi poslanja i izgradnje Crkve. Naime, »te situacije 'zahtijevaju pomno razlučivanje i praćenje ispunjeno poštovanjem, izbjegavajući svaki govor i stajalište zbog kojih će se oni osjetiti izopćenima i promičući njihovo sudjelovanje u životu zajednice. Briga koja se posvećuje tim osobama ne slabi vjeru zajednice i njezino svjedočanstvo o nerazrješivosti ženidbe, nego, štoviše, ona upravo po toj brizi izražava svoju ljubav.« (AL 243).

Stoga, nerazrješivost braka je dar, ne samo za supružnike nego za cijelu zajednicu, a osobito za one koji su ranjeni bračnom krizom. Drugim riječima, ako je točno da supružnici snagom bračne milosti

žive snagu svojega zajedništva na božanski način, ta se prodorna snaga ne može zatvoriti između njih dvoje ili između zidova njihova obiteljskoga doma, nego se, po svojoj naravi, posvuda širi i svima, a posebice onima koji žive bračnu i obiteljsku dramu, daje kušati balzam zajedništva, Božje nježnosti i samilosti stvarnošću njihove bračne nerazrješivosti. Nerazrješivost je, dakle, velik dar za cijelu Crkvu, jer svima priopćuje vjernu i vječnu Božju ljubav u Kristu Isusu.

U obitelji

Razmislimo

1. U kojem smislu dar bračne nerazrješivosti nije samo za supružnike, nego za cijelu crkvenu zajednicu?
2. Što treba ponuditi mladome paru koji kuca na vrata Crkve kako bi zatražio sakrament ženidbe?

Živimo

1. Kako bi obitelji mogle postati odgovoran subjekt priježenidbenog i posliježenidbenog pastoralu u našim crkvenim zajednicama?
2. U kojem smislu i na koji način su bračni parovi pozvani dati dragocjen i jedinstven doprinos mnogim obiteljima ranjenima svakovrsnim krizama i krhkostima u braku?

U Crkvi

Razmislimo

1. Koji je to veliki Božji san za sve, iz kojega nitko nije isključen?
2. Koliko vremena, prostora i sredstava koriste naše kršćanske zajednice za priježenidbeni i posliježenidbeni pastoral?

Živimo

1. Koju je vrstu pastoralu praćenja, razlučivanja i integracije kršćanska zajednica pozvana ostvariti u odnosu na mnoge obitelji u svakovrsnim krizama i krhkostima u braku?
2. S kojim se teškoćama u pastoralu susrećemo glede onih koji se katkad osjećaju isključenima iz crkvene zajednice zbog svojih posebnih bračnih i obiteljskih situacija? Koji su konkretni prijedlozi za istinski navještaj velikoga Božjeg sna za njih?

GLAZBENI PRILOG UZ ČETVRTU KATEHEZU

RADOSNA VIJEST PUTEM GLAZBE**VAŽNOST RAZLUČIVANJA**

Ulomak za slušanje: Jules Massenet, *Thaïs* – meditacija za violinu i orkestar

Ključne riječi: oprost, obraćenje, promjena

Uvod

Čak i situacije prožete krajnjim očajem mogu se promijeniti. Vjera nas poziva na takvo povjerenje u odnosu spram svake osobe. Motor promjene jest razlučivanje neophodno za pronalaženje vlastita puta, kao što se događa protagonistici Massenetova ulomka.

Vodič kroz slušanje

Pitanja za razgovor o ulomku:

- *Je li ti se svidio glazbeni ulomak?*
- *Opiši u tri riječi osjećaje koje je u tebi izazvao.*
- *Jesi li već slušao ovu vrstu glazbe?*
- *Koja si glazbala prepoznao?*
- *Što te se najviše dojmilo u ovome ulomku i zašto?*

Predivan ulomak meditacije za violinu i orkestar iz opere *Thaïs* (1894.) Julesa Masseneta (1842. – 1912.) glazbeni je prikaz mogućnosti i moći razlučivanja te obraćenja. Lijepa *Thaïs*, glavni lik istoimena romana Anatolea Francea prema kojemu je osmišljen libreto za operu, nakon što je srela redovnika *Athanaela*, odlučuje promijeniti život: iz kurtizane u Gospodinovu zaručnicu.

Glazba očituje muku i borbu koja se odvija u njezinu srcu, između veza koje je još drže svezanom za prošlost, strahova da ih napusti, ali i blage no odlučne opčaranosti novim životom za koji osjeća da više odgovara njezinoj čovječnosti.

Noć borbe i novog rođenja jest poput Jakovljeve na gazu rijeke Jabok (usp. Post 32,23-33) ili Isusove u Maslinskomu vrtu (usp. Lk 22,39-46). Te su noći paradigma puta kojim prolaze svi prošli i budući obraćenici, pokazatelj su nade da je svima moguće uz vodstvo prepoznati prisutnost Duha koji djeluje u njihovim životima. Na osobe koje putuju, odnosno na sve ljude, nije moguće primijeniti samo univerzalne norme, makar su one po sebi dobre, nego ih valja pratiti u ustrajnomu i katkad bolnomu iskustvu obraćenja. Kako podsjeća *Amoris laetitia* u broju 304, to se postiže razlučivanjem.

Radosna vijest

U jednomu od posljednjih brojeva apostolske pobudnice, stavljen je snažan naglasak na to kako kršćanski brak, tj. »odluka o sklapanju ženidbe i zasnivanju obitelji treba biti plod procesa razlučivanja zvanja« (AL 72). Na mnogo mjesta u pobudnici (posebice u VIII. poglavlju), govori se o razlučivanju koje je, uz milosrđe, svojevrsan lajtmotiv.

Razlučivanje se odnosi na djelovanje Duha Svetoga, njegovu prisutnost, prepoznavanje znakova i jezika kojim govori srcu svakoga čovjeka. Riječ je o dinamici koja zahvaća um i srce, misli i osjećaje. Ukorijenjena u biblijskome iskustvu i razvijena tijekom povijesti crkvene duhovnosti, ta je praksa izgubljena u prethodnim stoljećima.

To je razlog poteškoće i dezorijentiranosti koje praksa razlučivanja izaziva u mnogima, koji umjesto nje više vole čvrstu sigurnost koja proizlazi iz krute primjene zakona. Iza otpora prema njezinoj primjeni stoji nedostatak vjere da Bog stvarno može govoriti srcu svakoga čovjeka, rasvjetljivati i voditi njegove odluke prema dobru.

PETA KATEHEZA

KULTURA ŽIVOTA

A ISUS NAPREDOVAŠE U MUDROSTI, DOBI I MILOSTI KOD BOGA I LJUDI.

(Lk 2,52)

Gospodine Isuse,
 koji vjerno posjećuješ i svojom nazočnošću ispunjavaš Crkvu i povijest ljudi,
 koji nas po čudesnom sakramentu svoga tijela i krvi činiš dionicima božanskoga života
 i daješ nam kušati radost vječnoga života,
 klanjamo ti se i blagoslivljamo te.
 Prostrti ničice pred tobom, začetniče i ljubitelju života,
 stvarno prisutni i živi među nama, molimo te:
 probudi u nama poštovanje za svaki nerođen život,
 učini nas sposobnima u svakom plodu majčinske utrobe prepoznati divno Stvoriteljevo djelo,
 raspoloži naša srca za velikodušan prihvata svakog djeteta na početku života.
 Blagoslovi obitelji, posveti sjedinjenje supružnikâ, oplodi njihovu ljubav.
 Svjetlom svoga Duha prati odabire zakonodavnih skupština,
 da narodi i države priznaju i poštuju svetost života,
 svakoga ljudskog života.
 Upravljaj djelom znanstvenikâ i liječnikâ
 da napredak pridonese cjelovitom dobru osobe
 i da nitko ne podnosi uništenje i nepravdu.
 Starateljskom ljubavlju obdari upravitelje i gospodarstvenike
 da spoznaju i promiču prikladne životne uvjete,
 kako bi se mlade obitelji mogle mirno otvoriti rađanju nove djece.
 Utješi supružnike koji pate jer ne mogu imati djecu
 i providi im ih u svojoj dobroti.
 Odgajaj sve da se skrbe za siročad i napuštenu djecu,
 da mogu osjetiti toplinu tvoje ljubavi, utjehu tvoga božanskoga srca.
 S Marijom, majkom tvojom, velikom vjericom
 iz čijeg si krila uzeo našu ljudsku narav,
 očekujemo od tebe, našeg istinskog dobra i Spasitelja,
 snagu da ljubimo i služimo životu,
 iščekujući vječni život u tebi,
 u zajedništvu Presveta Trojstva.
 Amen.

(Benedikt XVI., u bazilici sv. Petra, 27. studenog 2010.)

Vrlo je zanimljivo primijetiti neočekivan završetak toga događaja iz Lukina evanđelja. Iz razvoja obiteljskih dinamikâ u tome događaju, a posebice iz načina na koji Isus odgovara roditeljima koji su

se uplašili da su ga izgubili, čini se da je gotovo nastao razdor među članovima Svete obitelji. Doima se kako je došao trenutak da Sin, koji je postao punoljetan, počne postavljati granice roditeljskome autoritetu, potvrđujući svoju autonomnost i odgovornost za sebe.

Ta je scena zajednička svim obiteljima unutar njihova četiri zida. To je iznenađan dolazak onoga poznatoga trenutka za koji nijedan roditelj nikad nije dovoljno spreman. Trenutak je to kad se dijete najednom pokazuje odraslim i počinje očitovati sposobnost da samo odlučuje o svom životu. Doista iznenađuje da sveta nazaretska obitelj živi potpuno jednaku dinamiku kao i svaka obitelj.

No nastavljajući s čitanjem, primjećujemo kako se nije dogodio nikakav razdor u obitelji. Štoviše, nastaje suprotan učinak. Luka, naime, piše kako Isus »*side s njima, dođe u Nazaret i bijaše im poslušan*« (Lk 2,51). Čini se poput klasične reakcije onoga tko, u nemoći da ostvari svoje zahtjeve, na kraju radi ono što kažu roditelji, iz straha od kazne. Zapravo, Isus se prilično dobro brani i ono što govori ostavlja njegove roditelje bez riječi. Isus nije obvezan niti primoran podložiti se autoritetu svojih roditelja, nego očituje svoju slobodnu i odgovornu odluku, kako bi još jednom potvrdio izvornu predodređenost za obitelj. Riječ dolazi na svijet u potpunome siromaštvu i neimaštini, odričući se praktički svega, osim jednoga: utjeloviti se u obitelji s majkom i ocem.

Nakon toga događaja Isus je i dalje podložan svojim roditeljima, jer oni »*zajedno poučavaju vrijednosti uzajamnosti, susreta između različitih osoba i sposobnosti davanja i primanja. Ako zbog nekog razloga jednoga od njih dvoje nema, važno je naći način da se to nadoknadi, za dobrobit djetetova zdravog rasta do zrelosti.*« (AL 172). Luka završava priču: »*a Isus napredovaše u mudrosti, dobi i milosti kod Boga i ljudi.*« (Lk 2,52).

Evandjelje u nekoliko riječi uspijeva izraziti ono najbolje i najbitnije što jamči rast djeteta u cjelovitosti. Valja istaknuti kako se prvo navodi rast u *mudrosti*. Nju nikako ne treba shvatiti kao stalno obogaćivanje spoznajama i vještinama. Latinska riječ za mudrost *sapientia* etimološki je povezana s glagolom *sapere* koji znači 'iskusiti' i 'poznavati'. Prava mudrost, stoga, znači iskusiti život i upoznati njegov dubok smisao. Mudrost je stavljena ispred *dobi*. Zašto? Nalazimo se pred istinskim kopernikanskim obratom u promišljanju o načinu razvoja ljudske osobe. Uvriježeno je mišljenje da prvo prolaze godine, a zatim se tijekom vremena život kuša i postupno se uči otkrivati njegov smisao. Evandjelje nam, naprotiv, donosi istinu oprečnu tomu raširenomu shvaćanju, tvrdeći da prvo dolazi pravi smisao života, a potom prolaze godine. Sve to znači kako baš svaki dan vlastita postojanja, počevši od prvoga, valja živjeti kušajući njegovu ljepotu i dubinu. Jedino takav način života omogućuje da djelo božanske milosti bude plodno.

Naviknuti smo od Boga često tražiti da intervenira u našu ljudsku stvarnost, zaboravljajući pritom poznatu izreku skolastičke filozofije: *gratia supponit naturam*. Naravno, Božja milost prethodi svakomu ljudskomu činu, no njezina je djelotvornost moguća kad čovjek sebe učini poslušnim njezinu djelovanju. Na kraju, evandjelje naglašuje kako Isusov rast nije privatna stvar koja se tiče

jedino njegove obitelji, već se odvija *kod ljudi*, odnosno pred ljudima, to jest, Isusov rast izložen je pogledu svih stanovnika mjesta u kojemu živi. Evanđeoska poruka tu opet predstavlja iznenađenje za sužen i individualistički način razmišljanja o obiteljskim stvarima. Drugim riječima, postupan rast malenoga ljudskoga bića nije nešto što se tiče jedino njegovih roditelja. Njegov razvoj i odrastanje dotiče svakoga, jer svaka osoba uvijek predstavlja ljudski kapital za dobro svih. Svi su pozvani malenome ljudskom biću u razvoju dati sve ono što mu je potrebno da dostigne svoj razvojni maksimum.

Nalazimo se pred stvarnim hvalospjevom kulture života, čije je okrilje oduvijek bila obitelj. Papa Franjo stoga precizira: *»Obitelj je mjesto u kojem se novi život ne samo rađa nego i prihvaća kao Božji dar. Svaki novi život 'omogućuje nam otkriti veličinu najbesplatnije ljubavi, koja nas nikada ne prestaje iznenađivati. To je ljepota da smo mi prvi ljubljani: djecu se voli i prije nego što se rode'. Ovdje vidimo odraz prvenstva ljubavi Boga koji uvijek preuzima inicijativu, jer se djecu 'voli prije nego što su učinila bilo što da zavrijede tu ljubav'.«* (AL 166). Također *»majka koja ga nosi u svojoj utrobi treba moliti Boga da joj udijeli mudrost kako bi mogla u potpunosti upoznati svoje dijete i prihvatiti ga kakvo jest.«* (AL 170).

Danas, više negoli ikad, svjedoci smo širenja mentaliteta koji, u svemu i po svemu, manipulira prokreativnim činom ljudskoga stvorenja, do te mjere da ga potpuno odvaja od njegove iskonske povezanosti s obitelji. U današnjem mentalitetu ne uočava se niti najmanja razlika između stvaranja ljudskog bića naravnim bračnim činom i stvaranja umjetnom oplodnjom ili drugim metodama koje se neprestano razvijaju. To opće mišljenje, u koje smo svi uronjeni, sve više se širi zbog samo jednoga razloga: čovjek je smetnuo s uma da je dijete velik dar koji dolazi *odozgo*. U tom pogledu, kao obrazac može nam poslužiti izričaj iz svetopisamskog izvještaja o rođenju prvoga čovjeka: *»Čovjek pozna svoju ženu Evu, a ona začne i rodi Kajina, pa reče: 'Muško sam čedo stekla pomoću Jahve!'«* (Post 4,1). Uzrok današnje situacije dakle nije samo kulturološki, moralni, društveni, ekonomski ili antropološki. U osnovi ovoga novoga svjetskog scenarija nalazi se prije svega gubitak smisla za Boga, što za posljedicu ima to da se čovjek osjeća kao gospodar, pa čak i početka novoga ljudskog života. Međutim, pogled na život potpuno se mijenja jedino u perspektivi vjere. Čak i ako *»dijete dolazi na svijet u neželjenim okolnostima, roditelji ili ostali članovi obitelji moraju učiniti sve što je u njihovoj moći da ga prihvate kao Božji dar i preuzeti na sebe odgovornost da ga prihvate s otvorenošću i ljubavlju. Jer 'kada je riječ o djeci koja dolaze na svijet, nijedna žrtva odraslih ne smije se držati previše skupom i previše velikom kako bi se izbjeglo da neko dijete pomisli da je pogriješka, da ništa ne vrijedi i da je prepušteno ranama života i bahatosti ljudi'. Dar novog života, koji Gospodin povjerava ocu i majci, započinje prihvaćanjem, nastavlja se čuvanjem tijekom zemaljskog života i za konačni cilj ima radost vječnoga života. Ozbiljnim promatranjem krajnjeg određenja ljudske osobe roditelji će postati još svjesniji dragocjenog dara koji im je povjeren.«* (AL 166). U tom smislu *»s posebnom zahvalnošću Crkva 'podupire obitelji koje prihvaćaju, odgajaju i okružuju svojom ljubavlju djecu s teškoćama u razvoju'.«* (AL 82).

Tko više od njih cijelomu svijetu pokazuje svetu i apsolutnu vrijednost ljudskog života od začeca? Naime, *»tolika je velika vrijednost ljudskoga života, i tako je neotuđivo pravo na život nevinog djeteta koje raste u utrobi majke, da se ni na koji način ne može pravom nad vlastitim tijelom opravdati donošenje odluke o tome životu, koji je sam sebi svrha i koji se nikada ne može smatrati 'svojinom' drugoga ljudskog bića. Obitelj štiti ljudski život u svim njegovim fazama, uključujući i posljednju.«* (AL 83). Naravno, stvaranje je božanski čin, te papa Franjo naglašuje da *»svaka žena sudjeluje u 'misteriju stvaranja, koje se obnavlja svakim rađanjem'.*« (AL 168).

No, isto tako, čin prihvaćanja novoga života nije ništa manje svet. Naposljetku Marija i Josip svjedoče kako je njihova veličina u tomu što su oboje, svako na svoj poseban način, prihvatili Riječ omogućujući joj da se utjelovi u svijetu. Stoga, ako je i točno da ne rađaju svi u biološkom smislu, to ne umanjuje istinu da su svi pozvani prihvatiti život, posvuda i uvijek. *»Majčinstvo nije samo isključivo biološka stvarnost, nego se izražava na različite načine.«* (AL 178). Na poseban način *»oni koji prihvaćaju izazov posvajanja i prihvaćaju osobu na bezuvjetan i besplatan način, postaju posrednici ljubavi Boga, koji kaže: 'Pa i kad bi te tvoja majka zaboravila, ja te nikad zaboravit neću (usp. Iz 49,15).«* (AL 179). Upravo takva ljubav obitelji koja prihvaća život, daje život onomu kojemu ga se često uskraćuje. *»Bračni par koji je iskusio snagu ljubavi zna da je ta ljubav pozvana liječiti rane napuštenih, jačati kulturu susreta i boriti se za pravdu. Bog je obitelji povjerio projekt 'podomaćivanja' svijeta kako bi svaka osoba mogla doživjeti svako ljudsko biće kao brata i sestru.«* (AL 183). Tko to više od obitelji ima moć na konkretan način proširiti obzore kulture života u svijetu, oslikavajući ono *»sivilo u društvu ispunjavajući javni prostor bojama bratstva, socijalne osjetljivosti, obrane siromašnih, sjajne vjere i djelatne nade«?* (AL 184).

Danas, naprotiv, *»narcisoidnost čini ljude nesposobnima gledati izvan sebe, izvan vlastiti želja i potreba. No oni koji koriste druge prije ili poslije bivaju sami iskorišteni, manipulirani i odbačeni po istoj logici. Također je vrijedno spomenuti da do prekida veza često dolazi kod odraslih osoba koje traže neku vrstu 'autonomije' i odbacuju ideal zajedničkog starenja, uzajamne brižnosti i pomaganja.«* (AL 39). Nasuprot tome, jedino obitelj u svojem DNK ima upisan neprekidni dinamizam zajedništva koji bi je trebao potaknuti da pruži *»ljubav i potporu maloljetnim majkama, djeci bez roditelja, samohranim majkama koje podižu djecu, osobama s invaliditetom koje trebaju veliku ljubav i blizinu, mladim ljudima koji se bore s ovisnošću, neoženjenim osobama, rastavljenima ili udovicama i udovicama koji trpe samoću, starijima i bolesnima koji ne dobivaju potporu svoje djece, a ona u svoje krilo treba prihvatiti 'i one koji su najviše zastranili u životu'.*« (AL 197).

Obitelj je najizvršnije mjesto kulture života, jer je najizvršnije mjesto Božje prisutnosti. Tek kad iskonski odnos između Boga i života bude prepoznat u svakomu obiteljskomu domu, svijet će biti čovječniji i svaki će čovjek biti zaštićen u svojem jedinstvenomu dostojanstvu.

U obitelji

Razmislimo

1. Svaki začat ljudski život svet je i neotuđiv Božji dar. Ali, danas je sve rašireniji mentalitet zadovoljenja želje za potomstvom pod svaku cijenu, sve do točke u kojoj se vrlo lako prihvaćaju tehnike začeća koje su u neprestanom razvoju i koje omogućuju začeće bez naravnoga bračnog čina. Svako ljudsko stvorenje, bez obzira na način začeća, uvijek je Božji dar. U tom smislu, koji odnos postoji između Božjeg dara života i naravnoga bračnog čina?
2. Što se misli pod tim da tek kad obitelj bude prepoznata kao mjesto Božje prisutnosti, može postati promicateljica kulture života?

Živimo

1. Svaka obitelj ima u sebi usađen dinamizam prihvaćanja života u kakvim god uvjetima se nalazila, ali ta prirodna raspoloživost ne dolazi uvijek do izražaja. Što smeta, a što može pomoći, u njezinoj promidžbi?
2. Kad su supružnici u stanju potpuno prihvatiti jedno drugo, otvaraju svoje srce svima. Što to znači? Daj primjere, po mogućnosti iznošenjem konkretnih iskustava.

U Crkvi

Razmislimo

1. Često se misli kako je promicanje života nešto što se tiče jedino Crkve s njezinim doktrinalnim ustrojstvom, a ne nešto što je u osnovi naravnog i neotuđivog prava, bez obzira na bilo kakvu religijsku ili moralnu pripadnost. Što bi Crkva mogla i morala činiti kako bi utvrdila sveto i nepovredivo pravo na život, bez obzira na bilo koga i bilo što?
2. Iskonska i neodvojiva veza između ljubavi i života danas je sve slabija, sve do toga da se dovodi u pitanje. Koje su pogreške, koje poteškoće, a koji prijedlozi?

Živimo

1. Nemoguće je promicati kulturu života bez obitelji i njezine iskonske osobine prihvaćanja. Što se u pastoralu može činiti kako bi se pokrenuo taj krepostan zamašnjak?
2. Kako bi Crkva mogla pomoći obiteljima da žive istinsku kulturu života?

GLAZBENI PRILOG UZ PETU KATEHEZU

RADOSNA VIJEST PUTEM GLAZBE

POHVALA NJEŽNOSTI

Ulomak za slušanje: Franz Schubert, *Mille cherubini in coro*

Ključne riječi: prihvaćanje, rađanje, dar

Uvod

Djeca kao plod ljubavi muškarca i žene ukazuju na plodnost bračnoga života. Između majke i djeteta rađa se posebna bliskost koja neizbrisivo obilježi cijeli život.

Vodič kroz slušanje

Pitanja za razgovor o ulomku:

- *Je li ti se svidio glazbeni ulomak?*
- *Opiši u tri riječi osjećaje koje je u tebi izazvao.*
- *Jesi li već slušao ovu vrstu glazbe?*
- *Koja si glazbala prepoznao?*
- *Bi li znao otpjevati melodiju?*
- *Koristeći tekst, koje naglaske primjećuješ u ulomku?*

Mille cherubini in coro uspavanka je koju je skladao Franz Schubert (1797. – 1828.) ponovno obrađujući pojedine teme napisane za slavnu uvertiru njegove *Rosamunde* (1824.). Tekst budi svu obiteljsku bliskost koja nastaje između majke i djeteta u večernjim satima, a moćna je također metafora povjerenja koje vjernik stavlja u Boga: »*Ne, ja sam se smirio i upokojio dušu svoju; kao dojenče na grudima majke.*« (Ps 131,2).

Tekst ulomka:

Dormi, dormi, sogna, piccolo amor mio.

Dormi, sogna, posa il capo sul mio cor.

Mille cherubini in coro ti sorridono dal ciel.

Una dolce canzone t'accarezza il crin

*Una man ti guida lieve fra le nuvole d'or,
sognando e vegliando su te, mio tesor,
proteggendo il tuo cammin.*

Su te, mio tesor,

proteggendo il tuo cammin.

Spavaj, snivaj mala moja ljubavi,

Spavaj, snivaj, stavi glavu na moje srce.

Tisuć' kerubina u zboru smiješe ti se s neba.

Nježna ti pjesma miluje kosu.

*Ruka te vodi lakog međ' zlatne oblake,
sanjajući i bdijući nad tobom, dušo moja,
čuvajući tvoje korake;
nad tobom, dušo moja,
čuvajući tvoje korake.*

*(Dormi, dormi, sogna, piccolo amor mio.
Dormi, sogna, posa il capo sul mio cor.
Chiudi gli occhi, ascolta gli angioletti,
dormi, dormi, sogna, piccolo amor.) x2
Sogna, piccolo amor.*

*(Spavaj, snivaj, mala moja ljubavi.
Spavaj, snivaj, stavi glavu na moje srce.
Zatvori oči, slušaj anđeleke,
spavaj, snivaj, ljubavi mala.) x2
Snivaj, ljubavi mala.*

Radosna vijest

Donosimo neka razmišljanja pape Franje o važnosti nježnosti:

»Na obzoru ljubavi, koja ima središnju ulogu u kršćanskom iskustvu braka i obitelji, ističe se još jedna vrlina, koja se često ignorira u našem svijetu užurbanih i površnih odnosa. To je nježnost. Razmotrit ćemo blage i dirljive riječi Psalma 131. Kao i u drugim biblijskim tekstovima (npr. Izl 4,22; Izl 49,15; Ps 27,10), jedinstvo između Gospodina i njegovih vjernika opisuje se izrazima očinske i majčinske ljubavi. Ovdje vidimo nježnu i delikatnu prisnost između majke i djeteta: novorođenče spava na grudima svoje majke nakon što ga je podojila. Kao što sugerira hebrejska riječ *gamûl*, riječ je o djetetu koje je već podojeno i koje se svjesno drži svoje majke koja ga drži na svojim grudima. To je dakle blizina koja je svjesna, a ne samo biološka. Nadahnjujući se na toj slici psalmist pjeva: 'Ne, ja sam se smirio i upokojio dušu svoju; kao dojenče na grudima majke' (Ps 131,2). Možemo spomenuti i drugi, s ovim paralelan prizor, gdje prorok Hošea stavlja u usta Boga kao oca ove dirljive riječi: 'Dok Izrael bijaše dijete, ja ga ljubljah, [...] hodati (sam ga) učio, držeći ga za ruke njegove [...]. Užima za ljude privlačio sam ih, konopcima ljubavi; bijah im k'o onaj koji u čeljustima njihovim žvale opušta; nad njega se saginjah i davah mu jesti' (Hoš 1,1.3-4).« (AL 28) i (usp. AL 165-166).

ŠESTA KATEHEZA

KULTURA NADE

A MAJKA JE NJEGOVA BRIŽNO ČUVALA SVE OVE USPOMENE U SVOM SRCU.

(Lk 2,51)

Isuse, Marijo i Josipe
u vama promatramo
sjaj istinske ljubavi
i vama se s pouzdanjem obraćamo.

Sveta nazaretska obitelji,
učini i naše obitelji
mjestima zajedništva i prostorima molitve,
istinskim školama evanđelja
i malim kućnim crkvama.

Sveta nazaretska obitelji,
neka u obiteljima nikada više ne bude
nasilja, zatvorenosti i podjele;
neka svatko tko je povrijeđen i sablažnjen
brzo osjeti utjehu i doživi ozdravljenje.

Sveta nazaretska obitelji,
daj da predstojeća Biskupska sinoda
ponovno probudi u svima svijest
o svetom i nepovredivom značaju obitelji
i njezinoj ljepoti u Božjem naumu.

Isuse, Marijo i Josipe,
čujte našu poniznu molitvu i uslišite nas.

(Papa Franjo, Molitva za Sinodu o obitelji, 25. ožujka 2015.)

Pred neočekivanim i iznenađujućim događajima u kojima je nemoguće vidjeti ikakav smisao, i iz kojih je nemoguće izvući nešto dobro, srce često reagira odbacivanjem i pobunom, katkad sve do očajanja i bijesa. Nijednoj osobi na ovoj zemlji život se ne odvija prema željenome planu i programu. Život tako postaje vječna borba, koja se često sastoji od kompromisa i prilagođavanja, pri čemu stisnutih zubi nastojimo osvojiti ono što mislimo da nam pripada.

Glagol *nadati se* u današnjem jeziku označuje težnju da svim silama postignemo ono što srce želi, s nadom da ćemo doista uspjeti. Pritom se neminovno javlja pitanje: Je li moguće da nadati se znači ući u vir nesigurnosti i neprestane borbe za ideal koji valja svakodnevno iznova tražiti i osvajati? Isplati li se živjeti svoj život potpuno se trošeći oko nečega što se čini nedostižnim?

Pred tom prevladavajućom logikom koja prožima naš svijet i koja njime dominira, uzdiže se Marijin lik. Ona je osoba koja je proživjela istu ljudsku dinamiku događaja, dotičući samo dno, ali ona se postavlja posve drukčije, ili bolje rečeno, suprotno toj logici. Ako pogledamo povijest njezina života

kako nam je prenose evanđeoski ulomci, vidimo kako i Marija proživljava ono što nije mogla ni zamisliti. Doista, njezine prve riječi za koje znamo su: *Kako će to biti?* Možda se u pučkoj pobožnosti previše ustalila slika Marije koja pokorno i poslušno automatski prihvaća Božji plan i događaje koje joj život donosi. Zaboravlja se da i ona ima ljudsko srce, te da kao stvorenje ne može ne zapitati se i tražiti smisao svojega hoda u povijesti.

Evandjelja nikad ne kažu da Marija ima jasne i očite odgovore na svoja pitanja. No samo je jedno rečeno o njoj više puta, a izraženo je ovom rečenicom: *»A majka je njegova brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu.«* (Lk 2,51). Ona pred neočekivanim, nezamislivim, katkad i neželjenim događajima, pokazuje i poučava umijeće čuvanja u srcu svega što se događa. Što to znači? Znači da ništa od onoga što proživljavamo u životu ne treba odbaciti, naprotiv, sve treba čuvati u sebi, kako bi se s vremenom mogao razjasniti smisao svega i mogla se objaviti veličina Božjega plana. Naravno, ljudski je ne razumjeti u potpunosti životna događanja. Još ljudskije je iznenaditi se. Ali nije ljudski odbaciti ih i nastojati zaboraviti ono što nam život nosi. Ovdje nije riječ o kakvom božanskome fatalizmu prema kojemu je sve ono što se događa već unaprijed određeno, pa se tijekom vremena pojašnjava ograničenom ljudskom umu. To bi značilo poništiti ljudsku slobodu. Povijest svake osobe je, naprotiv, najveća i najizvanrednija potvrda slobode ljudskog stvorenja. Naime, anđeo Gabrijel traži od Marije njezinu osobnu raspoloživost za božanski plan. Njoj je dana potpuna sloboda da kaže svoj *da* ili svoj *ne*.

Isto se događa i s Josipom. Bog nikad nikoga ne obvezuje da nešto učini, niti odozgo manipulira ljudskim događajima. Ako je, dakle, sve prepušteno čovjekovoj slobodi, na koji način Bog ulazi i djeluje u njegovu životu? Papa Franjo uvijek poziva na traženje svjetla Božje riječi, koja *»nije niz apstraktnih tekstova, već suputnica za obitelji koje su u krizi ili prolaze kroz neku patnju, i pokazuje im cilj puta, kad će Bog 'otrti svaku suzu s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti' (Otk 21,4).«* (AL 22). Božja riječ je, u biti, suputnica svima bez iznimke. Ne postoji krizna situacija u braku i obitelji u kojoj Božja riječ ne može očitovati svoju blizinu i bliskost.

No osnovno pitanje je ovo: Što Bog objavljuje svjetlom svoje riječi? Papa Franjo ne objašnjava smisao pojedinih događaja ljudskoga života, što su mnogi u iskušenju učiniti, nego ukazuje na *»cilj putovanja«*, sigurnost višekratno potvrđenu na nekoliko mjesta u Svetom pismu. Glavno pitanje našega vremena upravo je ovo: Živi li čovjek svoj život poznajući i gledajući krajnju točku svoga hodočašća u ovome svijetu? Kad strijelac odapne strijelu kako bi pogodio metu, u ostvarenju toga cilja njemu nije toliko važan položaj iz kojeg odapinje kao ni putanja strijele. Jasno, ti elementi sastavni su dio streličarskog umijeća, ali ne i ključan dio. Najvažnije je pogoditi metu. Danas za mnoge ljude nije tako. Oni su skloni promatranju polazišne točke, pri čemu često preuzimaju ulogu žrtve, zbog rođenja u obiteljskome okruženju koje nisu ni izabrali niti ikad cijeni. Nadalje, skloni su na svakom koraku svojega života više brinuti o onome što stvaraju, a da se nikada ne zapitaju ili se zanimaju kamo će na kraju stići. Rijetko žive gledajući u cilj vlastita života.

Čini se apsurdnim, ali riječ je o konkretnoj i vrlo raširenoj stvarnosti. Samo Božja riječ može ponuditi pravo svjetlo glede cilja ljudskoga postojanja. Jedino polazeći od te konačne točke, svi događaji u životu poprimaju pravi smisao. Stoga *nadati se* ima puno veće i dublje značenje: ne zamarati se gledanjem na životne događaje prema ljudskim mjerilima, nego uočiti kako je u svakom pojedinačnom događaju prisutno stremljenje prema čovjekovoj istinskoj krajnjoj sudbini.

Gdje se je onda istinsko vježbalište kulture nade? Jedino je obitelj iskonsko i prvotno mjesto u kojemu sve postaje svagdanji kruh, počevši od odnosa među supružnicima. U tom smislu papa Franjo nudi parovima prilično konkretan savjet: *»Postoji točka gdje ljubav bračnog para dostiže svoju najvišu slobodu i postaje temelj zdrave autonomije. To se događa kad svaki od suprugâ shvati da drugi nije njegova ili njezina svojina, već da ima mnogo važnijega gospodara, svoga jedinoga Gospodina. Nitko ne smije težiti za tim da zaposjedne najosobniju i najtajniju intimnost voljene osobe; samo Bog može zauzimati središte njezina života.«* (AL 320).

Supružnik nije, niti bi ikada smio biti, konačna sreća vlastita postojanja, već predstavlja samo put, premda važan, koji vodi prema toj punini života. Koliko milosti, koliko mira i radosti bi primili parovi kad bi živjeli bračnu vezu na taj konkretan način. Tražiti radost života u supružniku jest laž, a ujedno i najveća opasnost za brak. Osoba s kojom se stupa u brak nije sve u životu, nego je glavni put koji vodi prema Onome koji je sve u svemu i koji nas odvijeka poziva. Jedino kad tako živimo, nada se učvršćuje i u onim situacijama kada se čini da je riječ neprimjerena i beznačajna, a posebice kad *»se obiteljski život suoči s izazovom smrti voljne osobe«*. (AL 253). Upravo u takvoj situaciji *»ne možemo propustiti ponuditi svjetlo vjere kao potporu obiteljima koje pate u tim trenucima. Okrenuti leđa obitelji koju je smrt zavela u crno bio bi znak nedostatka milosrđa, propuštanje pastoralne prilike, i takvo bi stajalište moglo zatvoriti vrata za svako drugo evangelizacijsko djelovanje.«* (AL 253).

Kakav navještaj nade možemo ponuditi u takvim dramatičnim situacijama? Naravno, preminula osoba *»više ne može biti fizički nazočna, ali, premda je smrt moćna 'ljubav je jaka kao smrt' (Pj 8,6). Ljubav posjeduje intuiciju koja joj pomaže osluhnuti nečujno i vidjeti nevidljivo. To ne znači zamišljati drugu osobu kakva je bila, nego moći je prihvatiti preobraženu, kakva je sada. Kada ga je njegova prijateljica Marija pokušala zagrliti, uskrslu joj je Isus rekao da se ne zadržava s njim (usp. Iv 20,17) kako bi se doveo do drukčijeg susreta.«* (AL 255). Smrt nije šah-mat, poraz ljudske egzistencije, kako je često vidi današnji svijet. Ako ona, s jedne strane, podsjeća na čovjekovu ograničenost, s druge strane upućuje pogled onkraj te iste ograničenosti. Naime, *»ako prihvatimo smrt, možemo se pripremiti na nju. Put je rasti u ljubavi prema onima koji putuju s nama ovom zemljom, sve do onog dana kad smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli (usp. Otk 21,4). Tako ćemo se pripremiti na ponovni susret s našim najmilijima koji su umrli. Kao što je Isus vratio majci umrlog sina (usp. Lk 7,15), slično će učiniti s nama. Ne rasipajmo snage razmišljajući u nedogled o dalekoj prošlosti. Što bolje živimo na ovoj zemlji, to ćemo veću sreću moći dijeliti s našim voljenima na nebu. Što više uspijemo sazreti i rasti na ovome svijetu, to ćemo više lijepih stvari donijeti na nebesku gozbu.«* (AL 258).

Ne postoji nikakva oprečnost između zemaljskog i zagrobnog života. Nerazborito je biti uvjeren da se zagrobni život može zadobiti prezirući zemaljski život; a jednako je tako apsurdno, zbog neizvjesnosti budućnosti, pokušati izagnati smrt i smatrati da je ovozemaljski život sve što postoji (to je danas najrašireniji stav). Oba životna stila iskrivljuju duboki smisao života. Naprotiv, potrebno je snažno naviještati da je ono ljudsko što se živi u svagdašnjici, već sveto i blagoslovljeno od Boga, te nikad ne smije biti prezreno. Zato ovozemaljsko nikad nije sve u našem životu, nego predjelo vječne nebeske gozbe o kojoj često govori Sveto pismo. To znači da to predjelo radosti, koje nudi zemaljski život, treba živjeti cjelovito i duboko, jer će upravo ono na pravi način pripremiti osobu na ono što je vječno.

Crkva svoj pogled, stoga, mora nježno svrnuti prema svim obiteljima ranjenima smrću bližnjega. *»Mogu razumjeti osjećaj boli i tuge onoga koji je izgubio osobu koju je jako volio, bračnoga druga s kojim je dijelio toliko toga. Sâm Isus bio je duboko ganut i zaplakao je zbog smrti prijatelja (usp. Iv 11,33.35). A kako tek ne razumjeti tugu roditelja koji su izgubili dijete? To je, zapravo, 'kao da vrijeme stane: otvara se ponor koji guta prošlost pa i budućnost. [...] Katkad se čak ide tako daleko da se optužuje Boga. Koliki su samo – ja ih razumijem – ljuti na Boga'. 'Udovištvo je posebno teško iskustvo [...] U času kad neke snađe to iskustvo, oni pokazuju da je moguće vlastite snage još predanije uložiti u skrb o djeci i unučadi, nalazeći u tome izražaju ljubavi novo odgojno poslanje. [...] Kršćanska zajednica treba posebno pomno i spremno poduprijeti one koji ne mogu računati na druge članove obitelji kojima će se posvetiti da od njih prime ljubav i blizinu, osobito ako žive u oskudnim uvjetima.«* (AL 254).

Crkva je pozvana svima njima navijestiti, snažno i uvjerljivo, da im radost nije oduzeta niti ukradena jer *»svi smo pozvani nastaviti težiti nečemu višem od sebe i naših granica i svaka obitelj mora osjetiti taj stalni poticaj«*. (AL 325). Nije slučajnost što tim riječima papa Franjo zaključuje pobudnicu *Amoris laetitia*, kako bi naglasio da *»radost ljubavi koja se živi u obiteljima«* (AL 1) – to su prve riječi te pobudnice – poziva na obećanje velike radosti koja će trajati zauvijek: *»Hodajmo, obitelji: nastavimo taj hod! Ono što nam je obećano veće je nego što možemo zamisliti. Nikada ne izgubimo nadu zbog naših ograničenja, ali ni ne odustajmo od toga da tražimo puninu ljubavi i zajedništva koje nam je Bog obećao.«* (AL 325). To je prava kršćanska nada koju je Crkva pozvana učiniti kulturom današnjeg svijeta: sve se to kuša, ostvaruje i očituje prije svega u obitelji, u svim onim temeljnim odnosima u kojima nas osnovno iskustvo ljubavi priprema na onu vječnu ljubav Krista Zaručnika u kojoj ćemo svi ponovno biti združeni u zajedništvu svetih.

U obitelji

Razmislimo

1. U našim se obiteljima riječi *nada* često pripisuje značenje ispunjenja vlastitih želja. Je li potpuno pogrešno razmišljati na taj način u svjetlu kršćanske vjere?
2. Prvotno, iskonsko mjesto nade jest obitelj. Što znači ta tvrdnja i što treba učiniti kako bi se mogla konkretno ostvariti?

Živimo

1. Ne postoji obitelj koja ne doživi dramu smrti bližnjega. Kako konkretno navijestiti pravi i duboki smisao kršćanske nade u takvim obiteljskim situacijama?
2. Kako može roditelj koji je prerano izgubio dijete ili osoba kojoj je iznenada umro supružnik, postati nositeljem kršćanske nade?

U Crkvi

Razmislimo

1. Riječ *nada* često se koristi kako bi se ukazalo na nešto nesigurno ili nedostižno, sve do toga da označava posvemašnji skepticizam. Naravno da to nije kršćanski smisao nade. Zašto postoji taj raskorak i razlika u značenju koji često prevladava u mislima i srcima kršćana? Što je Crkva pozvana činiti kako bi navijestila istinsku kršćansku nadu?
2. Danas se u evangelizaciji rijetko dotiče pitanje vječnosti, onostranosti, sve do toga da ono postaje tabu. Zašto se to događa? Što je izostalo? Što valja činiti?

Živimo

1. Nije samo velik problem govoriti o nadi, nego i živjeti nadu. Kako konkretno može kršćanska zajednica živjeti nadu u različitim pastoralnim aktivnostima?
2. Prisutnost osobe koja je udovac/udovica ili koja je prerano izgubila dijete, može biti ključna za rast i zrelost parova koji se pripremaju na posvećen život u sakramentu ženidbe. Kako bi sve to moglo postati redovitim pastoralom u našim kršćanskim zajednicama?

GLAZBENI PRILOG UZ ŠESTU KATEHEZU

RADOSNA VIJEST PUTEM GLAZBE

TEMELJ NADE

Ulomak za slušanje: Georg Friedrich Händel, *Aleluja – Mesija*

Ključne riječi: krajnja sudbina, otkrivenje, nada

Uvod

U svijetu koji se vrlo brzo mijenja pa se čini kao da želi napustiti sve sigurnosti koje je nekad imao, najveća napast jest izgubiti vjeru u budućnost i u mogućnost promjene postojeće situacije. Naša nada nije iluzija, jer utemeljena je na pobjedi koju je Isus već izvojevao nad silama zla i potlačenosti.

Vodič kroz slušanje

Pitanja za razgovor o ulomku:

- *Je li ti se svidio glazbeni ulomak?*
- *Opiši u tri riječi osjećaje koje je u tebi izazvao.*
- *Jesi li već slušao ovu vrstu glazbe?*
- *Koja si glazbala prepoznao?*
- *Bi li znao otpjevati melodiju?*
- *Koristeći tekst, koje naglaske primjećuješ u ulomku?*

Aleluja Georga Friedricha Händela (1685. – 1759.) dio je oratorija *Mesija* (1742.), jednog od najpoznatijih djela toga baroknoga glazbenika. Prema libretu Charlesa Jennensa, skladao ga je za humanitarne svrhe za samo dvadeset i četiri dana. Prvi put izveden je u Dublinu 1742. godine. Oratorij opisuje glavne događaje iz Kristova života, neprekidno upućujući na Stari i Novi zavjet. Oratorij je, naime, vrsta sakralne glazbe koja nije pisana za liturgiju.

Prvi dio obrađuje došašće i Božić, drugi muku i uskrsnuće s kulminacijom u slavnoj *Aleluji*, a treći dio donosi slavljenje Boga i čovjekovu sudbinu.

Chorus Hallelujah:
for the Lord God Omnipotent reigneth.
The Kingdom of this world is become
the Kingdom of our Lord,
and of His Christ;
and He shall reign for ever and ever.
King of Kings, and Lord of Lords.

Zbor Aleluja:
Aleluja! Zakraljeva Gospod, Bog naš,
Svevladar!
Uspostavljeno je nad svijetom kraljevstvo
Gospodara našega i Pomazanika njegova i
kraljevat će u vijeke vjekova
Kralj kraljevâ i Gospodar gospodarâ.

Tekst *Aleluje* zbirka je citata iz *Otkrivenja* svetoga Ivana. Pogledajmo njihovo značenje.

Prvi citat: »*Aleluja! Zakraljeva Gospod, Bog naš, Svevladar!*« (Otk 19,6), izražava poziv na zahvaljivanje i slavljenje koje kršćanski puk uzdiže Bogu zbog pobjede nad Babilonom, »Velikom bludnicom«, o kojoj se govori u 17. i 18. poglavlju. Riječ je o simbolima moći zla koji su na sve načine pokušavali omesti uspostavu Božjeg kraljevstva po Isusu.

Služeći se simboličnom terminologijom, Otkrivenje pripovijeda o velikoj borbi između sotonskih sila i Isusa. Sukobila su se dva mentaliteta. S jedne strane je logika podlaganja političkoj moći, vojničkim snagama i novcu koju utjelovljuje Babilon, kao očito pozivanje na Rim, hegemonijsku silu onih vremena. S druge strane su Isus i Otac koji namjeravaju slomiti taj mentalitet pokazujući, pod cijenu osobne žrtve, da je moguće ljubiti besplatno, vraćajući čovječanstvo na put koji je Stvoritelj zamislio za nj.

Ključni trenutak bila je žrtva na križu u kojoj je Isus, kao zaklano janje, svima pokazao na što je spremno srce koje ljubi. Stoga sada narod njegovih učenika slavi i poziva na hvalu, kako to veličanstveno čini Händelova *Aleluja*. Taj narod slavi spomendan svojega oslobođenja, sjedinjujući se s anđeoskim zborom koji u nebu kliče zbog učinka žrtve ljubljenoga Sina Očeva.

Drugi citat »*Uspostavljeno je nad svijetom kraljevstvo Gospodara našega i Pomazanika njegova i kraljevat će u vijekove vjekova*« (Otk 11,15), objava je dolaska kraljevstva, koju su učinili anđela sa sedmom trubom. Sedma truba, kao i sedmi pečat, nastavlja temu ispunjenja one radosne vijesti koju su navijestili proroci (Otk 10,7).

Događaj nije neposredno opisan, ali prikazani su njegovi učinci: klanjanje nebeskoga dvora i otvorenje hrama s pojavom Kovčega saveza. Ono što se događa u nebu, dogodilo se i na zemlji u trenutku Isusove smrti (Mt 27,51; Mk 15,38; Lk 23,45).

Naposljedku treći citat »*Kralj kraljevâ i Gospodar gospodarâ*« (Otk 19,16; usp. Otk 17,14 gdje se izraz odnosi na janje, simbol Krista), jasno upućuje na konjanika koji se javlja u 19. poglavlju. To je Isus, svjedok istinit i vjeran koji se borio i pobijedio neprijatelje u odlučujućoj bitci.

Radosna vijest

Tekst i glazba pozivaju nas da imamo vjeru i nadu da je, unatoč stvarnosti koja nas okružuje, najteža borba iza nas, jer ju je za nas već izvojevao naš Otkupitelj, ljubljeni Isus. To je zato što se, zbog mnogih poteškoća koje su lucidno prikazane u drugome poglavlju pobudnice *Amoris laetitia* i koje danas pogađaju obitelji i ljudsku ljubav, može pojaviti napast obeshrabrenja i razočarenja.

Izazov zahtijeva napore, no u znaku Uskrsloga sve opet postaje moguće, premda se oluja čini sve jačom. Nije slučajnost to što je Hans Urs von Balthasar, teolog koji je nadugo i naširoko razmatrao vrijednost knjige *Otkrivenje* za naše vrijeme, ukazao na svojevrсни *teodramatičan* zakon koji nam donosi posljednja knjiga Svetoga pisma. Na radikalno Božji *da* čovjeku u Kristu, dolazi sve odlučniji neprijatelj *ne*. To je slično situaciji kada dolazi liječnik; bolesti su prepoznate prema onome što jesu, a očituju se u svoj svojoj zaraznosti.

Paradoksalno, *Otkrivenje* nas poziva da vidimo stvarnosti u svijetu drukčije nego što to obično činimo. Otkrivanje zla u porastu, simptom je njegova konačna poraza. Zlo je divlja zvijer koju to uznemiruje, jer osjeća svoj neposredan, neizbježan kraj.

Oni koji su, prema primjeru *Otkrivenja*, prihvatili pogled koji prepoznaje snagu Isusove smrti koja ljubi, ne strahuju više ni pred čim. To su mučenici koje nije savio niti jedan progon, od Dioklecijanova do progona današnjega vremena. Mnogi mladi koji danas u raznim dijelovima svijeta imaju hrabrost bez oklijevanja umrijeti kako ne bi zanijekali svoju vjeru, opipljiv su primjer da zlo ne pobjeđuje, da je ljubav jaka kao smrt, štoviše, jača od smrti.

Isto možemo reći i o mnogim mladima koji se, unatoč prevladavajućoj kulturnoj klimi, odlučuju vjenčati u Gospodinu, obećavajući uzajamnu vjernost i poštivanje na nerazrješiv način.

SEDMA KATEHEZA

KULTURA RADOSTI*KAD GA UGLEDAŠE, ZAPANJIŠE SE.*

(Lk 2,48)

Djevice i Majko Marijo, ti koja si, potaknuta Duhom Svetim,
 prihvatila Riječ života u dubini svoje ponizne vjere,
 kao što si se ti potpuno predala Vječnome,
 pomози nam reći naš »da« na žuran poziv, žurniji no ikad prije,
 da naviještamo Isusovu radosnu vijest.

Ispunjena Kristovom prisutnošću, donijela si radost Ivanu Krstitelju,
 koji je na tvoje riječi zaigrao od radosti u krilu svoje majke.

Prepuna radosti, pjevala si o čudesima Gospodnjim.
 Ostala si čvrsta pred križem s nepokolebljivom vjerom
 i primila radosnu utjehu uskrsnuća
 te okupila učenike u iščekivanju Duha
 da se rodi evangelizacijska Crkva.

Izmoli nam sada novu gorljivost uskrslih
 da nosimo svima evanđelje života koje pobjeđuje smrt.

Daj nam svetu odvažnost da tražimo nove putove
 kako bi dar neugasive ljepote dopro do svih.

Djevice slušanja i kontemplacije,
 majko ljubavi, zaručnice vječnoga slavlja,
 moli za Crkvu, čija si najčišća slika,
 da se nikada ne zatvori u sebe

i nikada ne posustane u svojoj velikoj ljubavi za uspostavom Kraljevstva.

Zvijezdo nove evangelizacije,
 pomози nam da budemo svijetli svjedoci zajedništva,
 služenja, gorljive i velikodušne vjere,
 pravde i ljubavi prema siromašnima,
 da radost evanđelja dopre do nakraj zemlje
 i svojim svjetlom obasja i periferije svijeta.

Marijo živog evanđelja, izvore radosti za malene, moli za nas.

Amen. Aleluja!

(Papa Franjo, »Evangelii gaudium«, 24. studenog 2013.)

Radost se često shvaća kao okrunjenje vlastitih želja, planova, onoga što nam je najviše na srcu; kao da se već jasno spoznalo što usrećuje čovjeka. Današnja kultura uz pomoć masovnih medija uspijeva usaditi u misao i u srce cijeloga ljudskog roda model radosti koji naizgled vrijedi za svako ljudsko biće, bilo koje zemlje, tradicije i naroda.

Ogledni primjer naših dana je mobitel, gotovo da ne postoji osoba koja ga nema. A onaj tko ga nema, sav je napet od želje da ga što prije nabavi. Drugim riječima, suptilno ali vrlo učinkovito, nameće se model čovjeka koji, ako želi biti radostan i potpuno uklopljen u društvene odnose s drugima, ne može biti bez te tehnološke naprave.

No, je li doista točno da čovjek dobro zna što ga to čini istinski sretnim? Je li moguće da se za postizanje sreće potrebno boriti i puno umoriti u težnji za životnim modelom kojega, na kraju, samo rijetki uspijevaju ostvariti? Ponovno evanđeoska slika odabrana za ove kateheze nudi svjetlo za utiranje puta prema istinskoj radosti. Prva emotivna reakcija Marije i Josipa koju evanđelist Luka donosi, u trenutku kad Isusa pronalaze kako sjedi u hramu i razgovara s učiteljima, jest zapanjenost a ne strah, ljutnja ili kakvi drugi negativni osjećaji koji bi također bili opravdani, jer su se prestrašili da će ga izgubiti. To dijete koje je Marija devet mjeseci nosila u utrobi i koje je Josip vodio u Egipat kako bi ga spasio od ruke kralja Heroda, sad se čini kao nešto što je njima neočekivano i iznenađujuće. Njihova posvemašnja zapanjenost u srca im donosi radost koju je teško opisati. Možda je se može usporediti s onom kada primimo dar koji uvelike nadilazi naša očekivanja i želje.

Prava je radost uvijek neočekivana, iznenađuje i širi srce prema beskrajnim obzorima. Ona pak radost koja je željena i tražena, kad je jednom postignuta, zatvara ljudsko srce unutar granica vlastitih želja i potiče na težnju za onim što još nije zadovoljeno. Uistinu je radostan onaj koji dopusti da ga obuzme neočekivana radost, a ne onaj tko postigne željenu radost.

Nije slučajnost da prva riječ pozdrava arkandela Gabriela Mariji prigodom naviještenja, dugo prevođena *Ave* ili *Zdravo*, ustvari znači: *Raduj se*. Mladost, obećanoj nevjesti iz Nazareta, usmjerenoj na ostvarenje svojega sna o ljubavi s Josipom, naviješteno je nešto nezamislivo što radikalno mijenja njezine planove. Anđeo joj ipak odmah govori da je taj navještaj za nju razlog velike radosti. Vjerodostojna radost uvijek mijenja ljudske planove i stremi iznad uskih ljudskih težnji. To je jedan od ključnih razloga zbog kojih se na kršćansku poruku često gleda s velikom sumnjom, kao da je neprijatelj ljudske sreće. »*Takvo uvjerenje Crkve puno puta je odbacivano, kao nešto što se protivi čovjekovoj sreći. Benedikt XVI. vrlo je jasno sažeo to pitanje: 'nije li nam Crkva sa svim svojim zapovijedima zagorčala najljepšu stvar u životu? Ne postavlja li zabrane upravo tamo gdje nam radost, koju nam je namijenio Stvoritelj, pruža sreću koja nam daje određeni predokus nečega božanskog?' No on je odgovorio da premda je u kršćanstvu bilo pretjerivanja i devijantnih oblika asketizma, službeno učenje Crkve, vjerno Svetom pismu, nije odbacivalo 'eros kao takav, ali je navijestilo rat njegovu iskrivljenom i razornom obliku, budući da ga ta lažna divinizacija erosa lišava njegova dostojanstva i upravo ga dehumanizira'.*« (AL 147).

Bog nije nikako neprijatelj ljudske radosti. Naprotiv, on više negoli ljudsko stvorenje želi čovjeku darovati preobilje radosti koja prožima sve dimenzije njegove čovječnosti, uključujući i onu erotsku koju se često smatra devijacijom prave radosti. Stvaran neprijatelj seksualne ugone ni u kom slučaju nije Bog, evanđelje ili Crkva, kako se uglavnom misli, nego sâm čovjek koji, zbog slabosti uzrokovane istočnim grijehom, dehumanizira ono lijepo i čudesno što mu je Stvoritelj darovao.

Kako bi se usmjerio prema istinskoj radosti, čovjek treba također poći od vlastita tijela i njegova govora. Papa Franjo u pobudnici *Amoris laetitia* svima konkretno i proročki pokazuje: »*Odgaj na područjima emocija i nagona je potreban, a katkad on zahtijeva postavljanje granica. Pretjerivanje, nedostatak kontrole ili opsjednutost samo jednom vrstom užitka na kraju slabe i kvare užitak i nanose štetu obiteljskom životu. U stvarnosti se strasti mogu kanalizirati na prekrasan i zdrav način, a to znači sve ih više usmjeravati prema sebedarju i samoostvarenju, koji obogaćuju međuljudske odnose u srcu obitelji. To ne znači odricati se trenutaka intenzivnog užitka, nego ih povezati u jedan splet s drugim trenucima velikodušne predanosti, strpljive nade, neizbježnog umora, truda i borbe za postizanje ideala. Obiteljski život je sve to i on zaslužuje da se živi u cijelosti.*« (AL 148).

Stoga je primarna zadaća Crkve naviještati upravo *Evangelii gaudium* (*Radost evanđelja* naslov je prve apostolske pobudnice pape Franje), jer samo evanđelje otkriva istinsku radost i za nju odgaja čovjekovo srce. »*Bog voli kada se čovjek raduje: on nas je stvorio i 'sve [nam] bogato daje na uživanje' (1 Tim 6,17). Radujmo se što nam s velikom ljubavlju govori: 'Sine moj ... priušti sebi [...]. Ne uskraćuj sebi sadašnje sreće' (Sir 14,11.14). I bračni drugovi odgovaraju na Božju volju slijedeći taj biblijski poziv: 'U sretan dan uživaj sreću' (Prop 7,14).*« (AL 149).

Ako evanđelje otkriva čovjeku radost, obitelj je njezina iskonska kolijevka. Kao što svaki brak nastaje velikom željom mladih supružnika da u njemu pronađu puninu radosti, tako brak i propada uglavnom zato što ta želja nije zadovoljena. Paradoksalno, svi traže radost u braku, svi uvjerljivo obećavaju radost u braku, a mnogi se, ipak, lako nađu u brodolomu svoga bračnog saveza.

Zašto su sve češći bračni neuspjesi? Također, može li se reći da je jedan brak uspio samo zato što su supružnici ostali vjerni do kraja, premda nisu živjeli svoju bračnu vezu u radosti ljubavi? Drugim riječima, je li u braku dovoljna samo bračna vjernost kako bi se brak zaživio u punini, ili je ključna druga vjernost, dublja i radikalnija, koja daje okus i ukus njihovu bračnom životu? Zacijelo, u današnje vrijeme uvelike je porastao broj rastava i razvoda u odnosu na prethodna desetljeća, no ne znači da su brakovi u prošlosti bili uspješni zato što su trajali »dok ih smrt ne rastavi«. Možda je zbog naglašavanja duhovne i moralne sastavnice bračnog saveza izbljedita bitna sastavnica njegova ishodišta. »*U braku treba njegovati radost ljubavi. Kad traženje užitka postane opsesivno, to čovjeka drži u ropstvu i priječi ga da iskusi druga zadovoljstva. Radost, pak, povećava našu sposobnost uživanja i omogućuje nam uživati u raznim stvarima, čak i u onim životnim dobima u kojima se fizičko zadovoljstvo gasi. Zato je sveti Toma rekao da kad se kaže 'radost' misli se na širenje srca. Bračna radost, koja se može iskusiti i u boli, podrazumijeva prihvaćanje da je ženidba nužni spoj radosti i borbi, napetosti i odmora, trpljenja i oslobođenja, težnji i zadovoljstva, nelagoda i užitaka, ali uvijek na putu prijateljstva, koji potiče supružnike da se brinu jedno za drugo: 'pružajući si uzajamnu pomoć i služenje'.*« (AL 126).

Kako čuvati i hraniti radost ljubavi u dugom i često monotonom tijeku bračnog života? Je li dovoljan trud supružnika? Je li dovoljna njihova volja i njihov napor u oživljavanju radosti njihova ljubavnog odnosa? To su česte pogreške parova koje dovode do toga da njihov odnos degenerira u dramatičnim i katkad paradoksalnim okolnostima. To nije pitanje volje, nego *duhovnosti ljepote* koja omogućuje supružniku da prepozna i cijeni »'veliku vrijednost' druge osobe. Ljepota – ta 'velika vrijednost' drugoga, koja nije isto što i fizička ili psihička privlačnost – omogućuje nam cijeliti svetost osobe ne osjećajući pritom neodoljivu potrebu da je posjedujemo. U potrošačkom je društvu osjećaj ljepote osiromašen i tako se gasi radost. Sve što postoji, postoji zato da se kupi, posjeduje i troši, uključujući i ljude. Nježnost je, naprotiv, očitovanje te ljubavi koja nas oslobađa sebične želje za egoističnim posjedovanjem. Ona u nama budi ustreptalost pred drugom osobom i čini da joj prilazimo s golemim poštovanjem i određenim strahom da je ne povrijedimo ili joj oduzmemo slobodu. Ljubav prema drugoj osobi uključuje onu radost promatranja i poštivanje njezine unutarnje ljepote i svetosti, što postoji neovisno o mojim potrebama. To mi omogućuje tražiti njezino dobro i onda kad znam da ono ne može biti moje, ili kad druga osoba više nije fizički privlačna, kad je postala nametljiva i neugodna. Stoga, 'ljubav zbog koje je neka osoba draga drugoj ovisi o tome daje li ona ili on nešto besplatno'. Estetski doživljaj ljubavi izražen je u onom pogledu koji promatra drugoga kao svrhu u sebi samom, čak i ako je bolestan, star ili fizički neprivlačan. Pogled ispunjen poštivanjem i zahvalnošću ima golemu važnost i škrtariti s tim obično zadaje bol. Što sve samo ne čine supružnici i djeca da bi ih se primijetilo i uvažavalo! Mnoge rane i krize posljedica su toga što smo prestali gledati jedni druge. Upravo je to ono što se krije iza prigovora i pritužbi koje često čujemo u obitelji: 'Moj me suprug ni ne gleda; ponaša se kao da sam nevidljiva.' 'Molim te, pogledaj me kad ti govorim!' 'Moja me supruga više ni ne gleda; ona gleda samo našu djecu!' 'U mojoj kući nitko ne mari za mene; ni ne vide me, kao da ne postojim.' Ljubav otvara oči i omogućuje vidjeti, bez obzira na sve, koliko vrijedi ljudsko biće.« (AL 127-128).

Radost nije sporedni element koji ovisi o uvjetima svake pojedine obitelji. Ona je glavni dio identiteta same obitelji. Kad nedostaje radosti, obitelj ulazi u krizu ili jedva preživljava. Potrebna je istinska i duboka duhovnost jer »treba njegovati radost te kontemplativne ljubavi. Budući da smo stvoreni za ljubav, znamo da ne postoji veća radost od dijeljenja dobra: 'Podari i primi i okusi užitak' (Sir 14,16). Najintenzivnije radosti u životu javljaju se kad smo u prilici usrećiti druge, u nekom predokusu neba. Možemo se sjetiti lijepo scene iz filma 'Babettina gozba', kad velikodušna kuharica dobiva zahvalan zagrljaj i pohvalu: 'Ah. Kako ćeš obradovati anđele!' Slatka je radost i velika utjeha razveseliti druge, vidjeti ih da uživaju. Ta radost, plod bratske ljubavi, nije radost ispraznosti onoga koji gleda samo na sebe, već radost onoga koji ljubi i veseli se dobru ljubljenoga, koji se daje drugome i tako donosi dobar plod.« (AL 129).

Jedino tako postaje mogućim ono što ljudska logika smatra neostvarivim, točnije, »*radost se obnavlja u boli. Kao što je rekao sveti Augustin, 'koliko je veća bila pogibao u boju toliko je veće veselje u pobjedničkom slavlju'*. Nakon što su zajedno patili i zajedno se borili, supružnici mogu iskusiti da se to isplatilo jer su postigli nešto dobro, nešto su zajedno naučili, ili mogu više cijeniti ono što imaju. Malo je ljudskih radosti koje su tako duboke i uzbudljive kao ona koju iskuse dvije osobe koje se vole kad zajedno postignu nešto u što su složno ulagale velik trud i napor.« (AL 130).

U obitelji

Razmislimo

1. Svi ulaze u brak zato što osjećaju veliku radost spram ljubljene osobe i zato što s njom žele ostvariti svoj životni san, odnosno sreću. Zašto se sve to, što se uzima zdravo za gotovo, ne ostvaruje uvijek?
2. Je li radost ljubavi u bračnom i obiteljskom životu ideal ili stvarnost? Koji je nerealan ideal i koji je realan ideal?

Živimo

1. Nije riječ o pronalaženju radosti, nego o odgoju za pravu radost. U kojem smislu treba odgajati za istinsku radost i kako to činiti?
2. Zašto bračna i obiteljska kriza može postati izvor velike radosti ljubavi?

U Crkvi

Razmislimo

1. Kako tvrdi papa Franjo, primarna zadaća Crkve je naviještati *radost evanđelja*, jer samo evanđelje otkriva i daje istinsku radost čovjekovu srcu. Taj navještaj nije uvijek očigledan. Zašto?
2. Danas je više negoli ikad potrebno pastoralno djelovanje Crkve natopljene radošću. Što to znači i kako se to može ostvariti u našim kršćanskim zajednicama?

Živimo

1. Danas se mnogi mladi plaše ulaska u brak. Kako Crkva može pridonijeti ponovnom otkrivanju radosti ljubavi posvećene sakramentom ženidbe?
2. Kako Crkva može pomoći obiteljima da žive i iskuse istinsku radost ljubavi?

GLAZBENI PRILOG UZ SEDMU KATEHEZU

RADOSNA VIJEST PUTEM GLAZBE

RADOST KOJA SE RAĐA IZ VJERE

Ulomak za slušanje: David Foster, *The Prayer*

Ključne riječi: sreća, odgoj, mladi

Uvod

Jedna od glavnih osobina kršćanina jest radost. Taj se osjećaj ne može pojaviti sam, nego je odgovor na primljen dar. Prvi od tih darova jest vjera koja nas čini dionicima Božjega života.

Vodič kroz slušanje

Pitanja za razgovor o ulomku:

- *Je li ti se svidio glazbeni ulomak?*
- *Opiši u tri riječi osjećaje koje je u tebi izazvao.*
- *Jesi li već slušao ovu vrstu glazbe?*
- *Koja si glazbala prepoznao?*
- *Bi li znao otpjevati melodiju?*
- *Koristeći tekst, koje naglaske primjećuješ u ulomku?*

The Prayer (Molitva) jedna je od pjesama koje je najuspješnije interpretirao maestro Andrea Bocelli. Napisao ju je David Foster (1999.) za duet sa Celine Dion. Još jednom se nalazimo pred simbolikom para, koji je sada sjedinjen u molitvi. Posljednji stihovi zorno prikazuju duh cijele pjesme: »*Osjećam da će nas spasiti vjera koju si zapalio u nama.*«

Tekst ulomka:

*I pray you'll be our eyes
And watch us where we go
And help us to be wise
In times when we don't know
Let this be our prayer
When we lose our way
Lead us to a place
Guide us with your grace
To a place where we'll be safe
La luce che tu hai
(I pray we'll find your light)*

*Molim te budi naše oči
i gledaj nas kud idemo
i pomogni nam da budemo mudri
onda kada ne znamo.
Nek' ovo bude naša molitva
kad se izgubimo.
Na mjesto nas dovedi,
milošću nas vodi
do mjesta gdje sigurni bit ćemo.
Svjetlo koje imaš
(Molim da svjetlo tvoje nađemo)*

Nel cuore resterà
(And hold it in our hearts)
A ricordarci che
(When stars go out each night)
L'eterna stella sei
Nella mia preghiera
(Let this be our prayer)
Quanta fede c'è
When shadows fill our day
Lead us to a place
Guide us with your grace
Give us faith so we'll be safe
Sogniamo un mondo senza più violenza
Un mondo di giustizia e di speranza.
Ognuno dia la mano al suo vicino
Simbolo di pace, di fraternità
La forza che ci dà
(We ask that life be kind)
È il desiderio che
(And watch us from above)
Ognuno trovi amor
(We hope each soul will find)
Intorno e dentro a sé
(Another soul to love)
Let this be our prayer (x2)
Just like every child (x2)
Need to find a place
Guide us with your grace
Give us faith so we'll be safe
E la fede che
Hai acceso in noi
Sento che ci salverà

u srcu će ostati
(i u svojim ga srcima zadržimo)
da podsjeti nas da
(kad zvijezde noću zasjaju.)
ti si vječna zvijezda.
U mojoj molitvi
(Nek' ovo bude naša molitva)
koliko ima vjere!
(kad sjene dan nam ispune.)
Na mjesto nas dovedi,
milošću nas vodi,
vjeru nam daj da sigurni budemo.
Sanjamo svijet bez nasilja,
svijet pravde i nade.
Neka svatko pruži ruku svome bližnjemu,
simbol mira, bratstva.
Snaga koju nam daje
(Ištemo život blag.)
želja je da
(I bdij nad nama.)
svatko pronađe ljubav
(Nadamo se da će svaka duša naći)
oko i unutar sebe.
(dušu drugu da je voli.)
Nek' ovo bude naša molitva, (x2)
kao što svako dijete (x2)
mjesto pronaći mora.
Milošću nas vodi,
vjeru nam daj da sigurni budemo.
A vjera koju si
zapalio u nama,
osjećam da će nas spasiti.

Radosna vijest

Molitva je sigurnost da nas Bog ne ostavlja same. Kao što je učinio Isus sa svojim učenicima, Učitelj nas je naučio kako se obratiti Ocu u molitvi *Oče naš*. Molitva je dijalog u kojemu oslušujemo što nam Bog ima reći, te u kojemu mi možemo njemu kazati što nam je na srcu.

Dijalog s Bogom ukazuje na dijalog koji mora postojati između supružnika i u obitelji. Svaki njezin član je pozvan kušati bliskost međusobnog odnosa, koji čine dijeljenje, otvorenost, zahvaljivanje i pohvala. To su vjerodostojni odnosi sa članovima obitelji i s nebeskim Ocem, kao temelj one radosti koju nijedna životna žalost ne može zasjeniti (usp. AL 130).